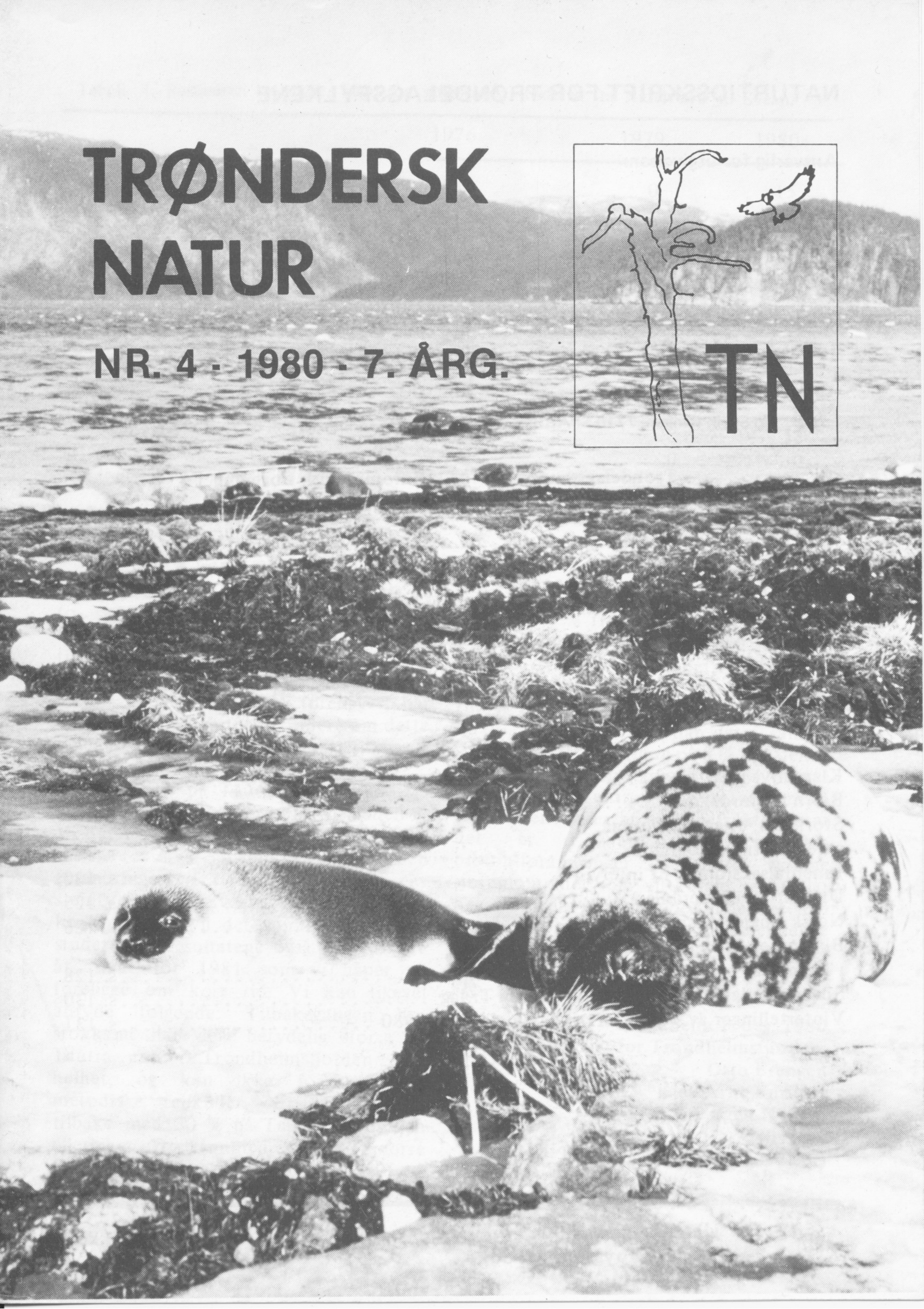
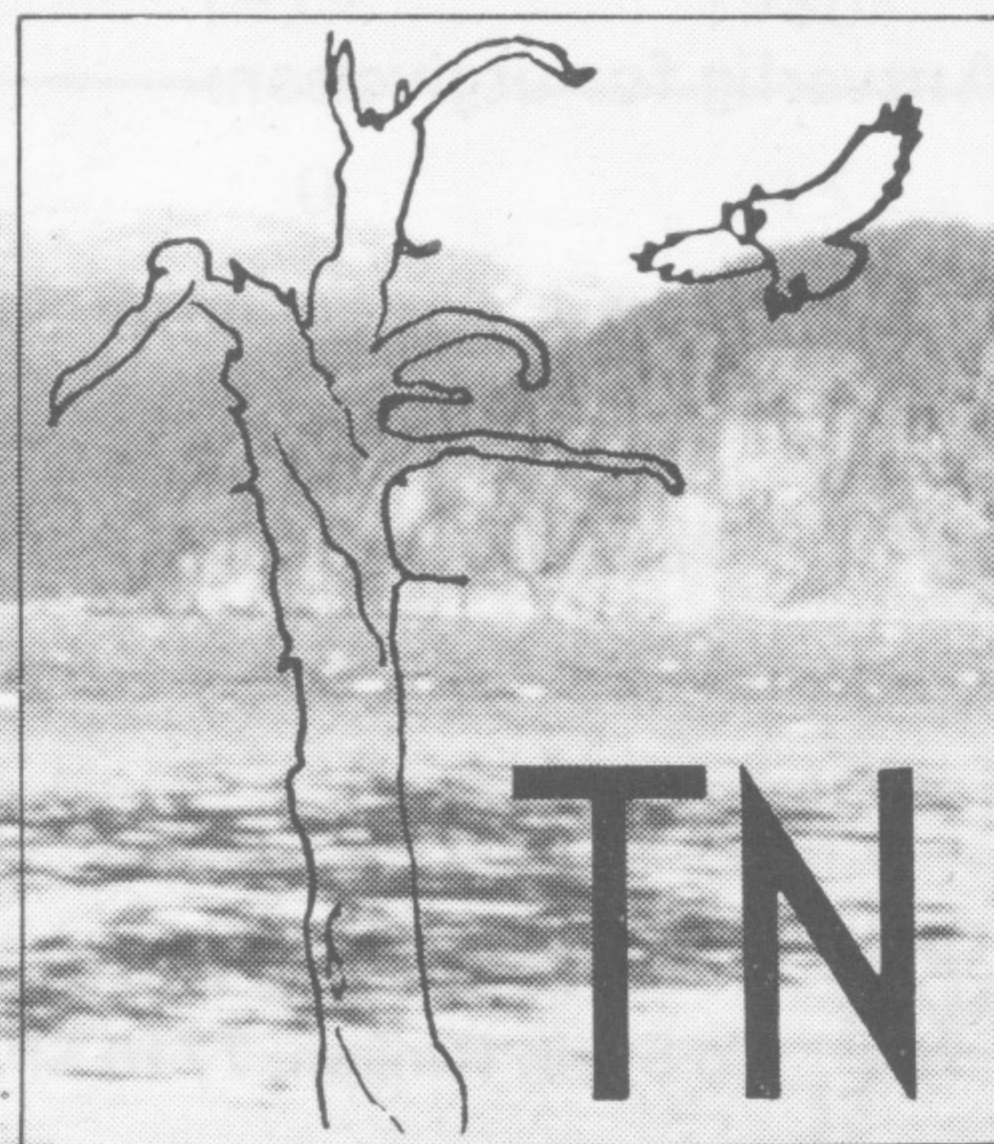

TRØNDERSK NATUR

NR. 4 - 1980 - 7. ÅRG.

NATURTIDSSKRIFT FOR TRØNDELAGSFYLKENE

Ansvarlig for utgivelsen:

Norsk Ornitologisk Forening

Avd. Nord-Trøndelag
Postboks 5, 7670 Sakshaug
Postgiro 389 3880

Norsk Ornitologisk Forening

Avd. Sør-Trøndelag
Postboks 139, 7001 Trondheim
Postgiro 310 3991

i samarbeid med:

Nord-Trøndelag Naturvern
c/o Svein Ringen, 7710 SPARBU

Sør-Trøndelag Naturvern
Innhærredsvn. 67 A, 7000 Trondheim

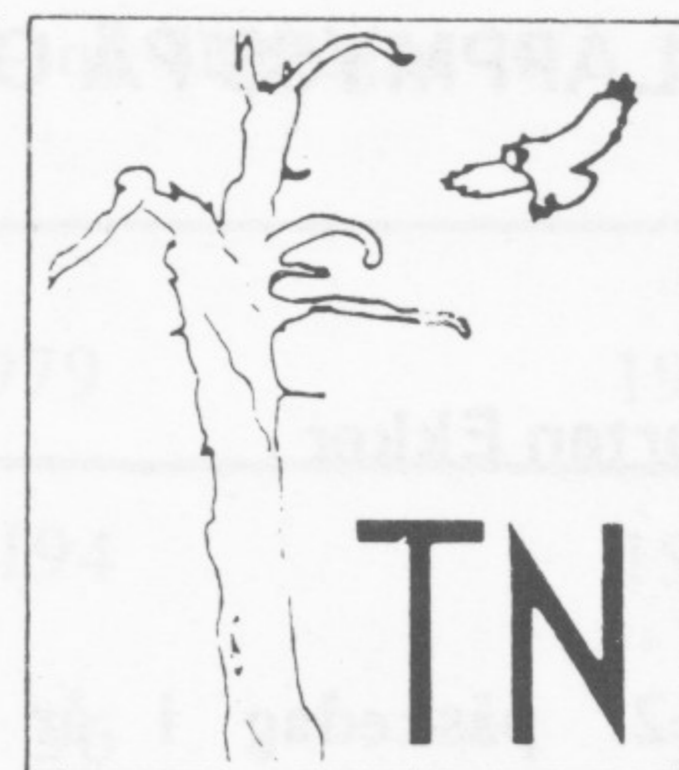
Trøndelagsgruppa av Norsk Entomologisk Forening

INNHold

Klappmys på Otterøya	s. 108
Bjørn i Stjørdalen	s. 112
Storleiret, et av mange små, truede våtmarksområder	s. 115
Innerdalsaksjonen. Et intervju	s. 122
Dramatikk i Innerdalen	s. 125
Norsk Fuglevernnsfond	s. 126
Blåstrupen – en art i ekspansjon i Trøndelag	s. 128
Silanda og laksandas hekkeutbredelse i Tr.lag	s. 130
Vintertellinger av sjøfugl i Trondheimsfjorden 1980	s. 131

Redaksjon: Knut Krogstad (red.)

Lucie Kjelvik Frida Tove Meland
Nils Røv Roar Pettersen
Ola Huke Jostein Sandvik

Adresse: Postboks 1719, Rosenborg
7001 TRONDHEIM

Postgiro: 3 60 19 52

Abonnementskostnad 1980: Kr. 25,-

Trykk: Stjørdal Trykkeri a.s, 7500 Stjørdal

Nr. 4

desember 1980

Opplag: 5000

FORHÅPENTLIGVIS

kommer nr. 4 ut til abonnenter og medlemmer i de forskjellige foreningene før jul.

Også denne gangen har det vært knipent med stoff, men vi berget da så vidt! Dersom det i framtida skal være mulig å få ut bladet til rett tid hele året gjennom, er det viktig at stofftilgangen blir jamnere. Dette kan DU sørge for ved allerede nå å feste til papiret observasjoner og opplevelser du gjerne vil dele med andre. Tegninger og fotos ønskes også i store mengder!

Hvorvidt STNV, NTV og entomologisk forening vil fortsette samarbeidet om bladet også i kommende år er i skrivende

stund ikke avklart. Erfaringene fra 1980 skulle i hvertfall, om ikke annet, vise at ordningen er økonomisk fordelaktig for foreningene. Denne fordel ville ha vært betydelig større dersom de forskjellige foreningene hadde lagt mer arbeid i samling av annonser.

Til slutt vil jeg, i det jeg nå trekker meg fra vervet som redaktør for TN, få benytte anledningen til å takke alle, som på en eller annen måte har deltatt i utgivelsen av bladet, for godt samarbeid. Takk! De som tar over vet hva de går til, men likevel: Lykke til! Og - med de beste forsetter om å komme ut før jul:

GOD JUL!

—red—

**STOFF TIL NR: 1 — 1981 MÅ
FORELIGGE SENEST 1. FEBRUAR
1981.**

SATS: Fa. M. Larsen, 7500 Stjørdal.

KLAPPMYSS PÅ OTTERØYA

Morten Ekker

2. påskedag i år utspant en svært uvanlig dyrehistorie seg på Otterøya i Namsenfjorden. En klappmyss, som er en arktisk selart, hadde gått på land i morgentimene for å kaste unge. Da klappmyssen ble oppdaget, lå den med et fornøyd moderlig smil og ammet ungen. Hendelsen vakte stor interesse både hos lokalbefolkningen og ikke minst blant forskere.

Selene (ord. Pinnipedia) oppfattes gjerne som rovdyr som er tilpasset et liv i havet. Kroppen er strømlinjeformet, kledd med korte hår og med et tykt spekklag under huden. Forbeina er korte og brede. Føttene, sveivene, er brede med kraftige klør og har svømmehud mellom de fem tærne.

Selenes tenner ligner rovdyrenes, men mangler rovtann.

I alt er det kjent ca. 32 arter av sel – disse deles inn i tre familier – øreseler, som ikke opptrer i nordlige strøk, hvalross, hos oss representert ved hvalross, og ekte seler. Herunder hører seks av de sju artene som forekommer i norske farvann.

Bare steinkobb og havert har fast tilhold på norskekysten. Ringsel, blåsel og hvalross hører hjemme på Spitsbergen og i andre arktiske strøk, mens grønlandssel og klappmyss lever i drivisen.

Og nettopp med hensyn til utbredelsen, var det ikke mindre enn en sensasjon da en klappmyss-hunn kom iland på nordsiden av Otterøya i Namsenfjorden (11 18'Ø, 64 32'N) for å kaste unge. Det var tidlig i morgentimene andre påskedag det skjedde. Selen hadde da karret seg opp på en snøflekk noen meter over flomålet, og hadde nettopp kastet ungen, da den ble oppdaget av grunneieren.

Ryktet om den celebre hendelsen spredte seg fort, og i løpet av dagen, var det ikke rent få som tok turen for å iaktta selene. Den lå rolig og ammet ungen, mens folk sto rundt og kikket på. Flere hadde lest seg til at den kunne være aggressiv, så tilskuerne holdt seg klokkelig på avstand. Ved mye bevegelse, eller når noen nærmet seg, satte den i kraftige brøl. Etter å ha oppholdt seg på land i ganske nøyaktig tre døgn, gikk klappmyssene på sjøen.

I forbindelse med denne hendelsen, kan det være interessant å se litt nærmere på klappmyssen, dens utbredelse, levevis og forplantning.

Av utseende skiller ikke klappmyssen (*Cystophora cristata*) seg nevneverdig ut fra andre selarter. Oversiden er grå med uregelmessige små og store mørkebrune flekker. Pannen og snuten er brunsvart, mens undersiden er gråkvit.

Hannen derimot, som er noe mørkere enn hunnen, har en eiendommelig hudsekk på oversiden av nesen. Denne kan blåses opp til en ca. 30 cm lang blære når den blir opphisset. Det er nettopp denne hudsekken som har gitt klappmyssen navn. (Eg. klappmutse: lue med klaffer.)

Kroppslengden ligger på 2 - 2,5m, og store hanner kan veie over 400 kg. Den totale klappmyssbestanden antas å ligge på 300 000 – 500 000 dyr. Klappmyssen er utbredt fra Newfoundland, Baffinsbukta og Grønland til Spitsbergen og Bjørnøya. Tilfeldige streifdyr er påtruffet helt ned til Frankrike. I Norge opptrer årlig noen få i Finnmark og Troms. Av og til helt ned til Bergen. Fåtallig på Svalbard.

Klappmyssen lever enkeltvis eller i små flokker, i yngletida, i store flokker på opptil 20 000 individer. På yngleplassene (Newfoundland og Vestisen) finner en alltid klappmyssen familievis, han, hun og unge sammen. Hannen forsvarer da hunnen og ungen når de blir angrepet. Klappmyss-hannen er altså monogam i motsetning til f.eks. sin nærmeste slektning sjøelefant. Klappmyssen beveger seg ganske fort på isen og går lenger fra iskanten enn grønlandsselen. Den er også en god og hurtig svømmer, (en har funnet ut at nordlige pelsseler kan komme opp i 15 knop), noe som gjør at den kan legge ut på lange vandringer.

Når en ser det store, klumpete dyret på land, er det vanskelig å tenke seg at klappmyssen har stor bevegelighet og spenst. Men i følge Fridtjof Nansen, : ” – er klappmyssen en så kraftig svømmer, at den fra vannet kan springe like opp på kanten av høie is-flak eller hoss.” – ” En båt la inn til en høi iskant (ca. 2m) hvor

det lå en nettop skutt klappmyss-hun oppe på isen. Da kom det settende en hettefant (betegnelse fangstfolk bruker om klappmysshannen) op av sjøen på utsiden av båten, for over denne og over hodet på karene og inn på flaket på siden av den døde hunnen.”

At klappmysshannen kan være aggressiv, kan også Nansen fortelle.: ”Ikke fem meter fra båten kom hodet av en svær ”hettegubbe” fossende rett på mig. Jeg rev riflen op, men hadde lovotter på, og klemte skuddet av like for nesen på dyret. Det gjorde et kast, og skjøt seg med oppspilt gap op på bakken av båten og hugg efter mig, men traff ripen. Jeg grep en hake for å slå den men den gled under båten og op på den andre siden. Der gav jeg den en kule i skallen”.

Klappmyssen har som nevnt sine yngleplasser i drivisen omkring Jan Mayen og utenfor Labradorkysten. Den holder seg nærmere iskanten enn grønlandsselen da den i motsetning til sistnevnte, ikke lager pustehull i isen.

Klappmys med unge.

Legg merke til navlestrengrestene.

Foto: Morten Ekker.

– Trussel eller gjesp?

Foto: Morten Ekker

Parringen skjer like etter at ungen er avvent. Drektighetstiden er ca. 10 - 11 mnd., men med sterkt forsinket fosterutvikling. Etter parringen sprer klappmyssflokkene seg for å søke næring. Klappmyssen kan dykke i opptil 20 min. og ned på over 300 meters dyp. Føden som den tar under vann, består for det meste av fisk som torsk, lange, uer, sild, laks, kveite men den tar også endel blekksprut, reker, muslinger og sjøstjerner. Ungene ernærer seg for det meste av små krepssdyr.

I juni - juli samles klappmyssene påny i store flokker. Dette er tiden for hårfelling og det skjer i Danmarkstredet mellom Island og Grønland. Når dyrene kommer hit er de svært fete, men p.g.a. at de praktisk talt ikke tar til seg næring under hårfellinga, magrer de sterkt. Dette gjelder både voksne individer og ungdyr. Årsungen feller ikke pels første året. I slutten av mars og begynnelsen av april samles store mengder klappmyss i Vestisen for å kaste unger. Ved

Newfoundland starter ungekastingen allerede i de første dagene av mars. I motsetning til de fleste andre av selartene våre, mangler den nyfødte ungen ullpels, – den er felt allerede ved fødselen. Ungen har korte stive dekkhår som de voksne dyrene. Fargen er blågrå på oversiden, kvit på undersiden. Av fangstfolk har ungen fått betegnelsen blågris, skinnets som går under vannet "blueblack", har i senere år vært svært ettertraktet som pelsverk.

Ved fødselen er ungen opptil 1 m. lang og vekten ligger på omkring 20 kg. Ungen dier i bare 10 - 12 dager, men p.g.a. klappmyssmelkens høye fettinnhold (mellom 40 - 50 %), oppnår den fort en anseelig vekt. Når ungen slutter å die ligger kroppsvekten fra 35 - 50 kg, d.v.s. en daglig vektøkning på 2 - 3 kg! Når den nå blir forlatt av moren, går den fort ned i vekt, og kroppsvekten kan gå ned mot fødselsvekten før ungen selv begynner å ta til seg næring, og igjen øker i vekt.

Klappmyssen blir kjønnsmoden ved treårsalderen, og den flekkete drakten anlegger etter hvert.

Ved siden av grønlandssel er klappmyssen den selarten som har størst økonomisk betydning for Norge som selfangstnasjon. Fangsten foregår ved Newfoundland og i Vestisen. Særlig er de nyfødte ungene ettertraktet. Årlig fanges ca. 75 000 dyr derav over halvparten unger. Før ble det også tatt en del voksne dyr i Danmarkstredet i hårfellingsperioden.

I eldre litteratur (Collett 1912) kan en finne nøyaktige nedtegninger over observasjoner av klappmyss. Og det viser seg at det i forrige århundre, var flere streifdyr, som under sitt opphold på kysten, kastet unger. Våren 1892 ble en nyfødt unge funnet ved Hitra. 24. april 1892 ble en nyfødt unge funnet forlatt på Jæren. Museet i Bergen er i besittelse av to unge individer funnet i området rundt Bergen. En ble funnet i april 1881, og det

andre funnet, som er det siste kjente tilfellet av ungekasting i norsk territorium, er fra mai 1911. I dette tilfellet var navlestrengen ennå hengende.

Professor A. S. Blix ved Universitetet i Tromsø, som er en av Norges fremste forskere på sel, uttrykte stor begeistring og interesse da han ble konfrontert med saken. Han kunne umiddelbart bekrefte at det var en sjeldenhet. Blix mener det dreier seg om et streifdyr som har forvillet seg inn på Trøndelagskysten. Mer inngående teorier om årsaken til hendelsen, tør han ikke begi seg ut på. Videre vurderer han ungens sjanser til å overleve, som store. Selv om moren ammet ungen i bare tre døgn, vil dyrene etter all sansynlighet gå i land på et skjær eller lignede, for der å fullføre ammeperioden. Dessuten blir klappmyssen, som en av få dyr i arktiske strøk, født med spekklag under huden. Dette spekklaget som er 2 - 3 cm tykt, gjør at den tåler forholdsvis store påkjenninger.

Litteratur:

Brehm, A. 1929 Dyrenes liv

Collett, R. 1911-12 Norges pattedyr

Frislid, R. & A. Semb-Johansson (red.)
1969 Norges dyr 1 & VI

Hanström, B. m.fl. 1960 Djurens värld

Sivertsen, E. Sel, Kompendium

SELGES SELGES SELGES SELGES SELGES SELGES SELGFS SELGES SELGES

Som et tilbud til de som måtte ønske å komplettere sitt lokaltidsskriftbibliotek (og for å bedre TN's økonomi), tilbyr vi følgende årganger og enkelthefter av TN til salgs:

1972 - Årg.1 (1 nr.)	:	Utsolgt
1973 - Årg.2 (4 nr.)	:	En (1) komplett årgang selges høystbydende.
1974 - Årg.3 (3 nr.)	:	Nr.1 og 2 kr. 5/stk., nr.3/4 utsolgt.
1975	:	Bladet ikke utgitt.
1976	:	Som i 1975.
1977 - Årg.4 (1 nr.)	:	8 hefter selges høystbydende.
1978 - Årg.5 (4 nr.)	:	5 kompl. årg. á kr. 25.-. Enkelthefter av nr.1,3 og 4 kr. 5/stk..
1979 - Årg.6 (4 nr.)	:	Nr. 2 utsolgt, de øvrige kr. 5.-/stk..

BJØRN I STJØRDALEN

Ivar Værnesbranden

I de siste åra har det vært gjentatte meldinger om bjørn i Trøndelag. Dette gjelder også for Stjørdalsdalføret. Der fikk en sommeren 1977 på en dramatisk måte slått fast at bjørnen var mer enn en sagnfigur. Denne sommeren ble en bjørn som kjent skutt. Inntil siste sommer var det den siste som var blitt felt i Trøndelag. Da var det ikke felt bjørn i dalføret siden sist på 1800-tallet.

De første antydningene om at bjørn var vendt tilbake har vi fra 1950-åra. Da skal den være sett i Hegra. Fra 1960 og fram til 1976 kjenner jeg til bare noen få tilfeller der bjørn har vært observert. Etter 1976 har vi fått en kraftig økning i antall meldinger om bjørn. (Se tabell 1).

Tabell 1: Antall meldinger om bjørn i Stjørdal og Meråker kommuner i perioden 1950 – 1979.

År	Stjørdal	Meråker	Sum
1950-59	1	—	1
1960-64	2	1	3
1965-69	2	2	4
1970-74	1	-	1
1975-79	12	10	22

Jeg har etter evne prøvd å vurdere hvor sannsynlige meldingene er, slik at alt for tvilsomme meldinger ikke er tatt med i tab. 1. Meldinger om at bjørn har vært sett, eller at den har latt etter seg synlige merker som spor, ekskrementer, drepte dyr o.l. har jeg reknet som temmelig sikre. I tillegg kommer så enkelte meldinger om at bjørn har vært, om skremte husdyr o.l., som jeg har reknet for å være mindre sikre. Disse er ikke tatt med i tab. 1. Tab. 1. bygger for det meste

på avismeldinger og på opplysninger fra personer jeg har vært i kontakt med.

Det er nordsiden av dalføret som nå ser ut til å ha fått bjørnen tilbake. Det foreligger meldinger fra store deler av dette området, men hovedmassen av meldingene kommer likevel fra Forradal og Skjelstadmark i tidligere Hegra kommune. Dessuten har det forekommet enkelte meldinger om bjørn fra området nord for Meråker sentrum og fra grenseområdet mot Sverige og Tydal, i den sørøstlige delen av Meråker kommune.

Hvor mange dyr kan det så være som rusler omkring i den Stjørdalske natur? Det er svært vanskelig å si noe om det på grunnlag av de meldinger som foreligger. Likevel — noe kan en antyde. For det første foreligger observasjoner fra hele området mellom Trondheimsfjorden og svenskegrensa. Bare dette faktum forteller at det sannsynligvis er tale om flere enn ett individ. Dessuten er det flere ganger meldt at binne med unge har vært sett. Formering har altså forekommet, og da er det som kjent nødvendig med flere enn en bjørn. Det har også, både i Stjørdal og Meråker, vært sett bjørn på flere steder med forholdsvis kort mellomrom. Alt dette tilsammen tyder klart på at vi har flere bamsar i Stjørdalen, og at det er en fast stamme som holder til her. Det er som nevnt vanskelig å gi noe konkret tall, men jeg kan antyde at det ligger et sted mellom 3 og 6-7 for hele Stjørdalsområdet med de nærmest omkringliggende distriktene. Dette kan variere en del, bl.a. på grunn av vandring fram og tilbake over grensa mot Sverige.

Hvis en tar for seg de siste 5 år, vil en kunne se antall meldinger for hvert år i tabell 2. For året 1975 foreligger det ingen meldinger som jeg kjenner til. Jeg har dessuten tatt med opplysningene fra 1980.

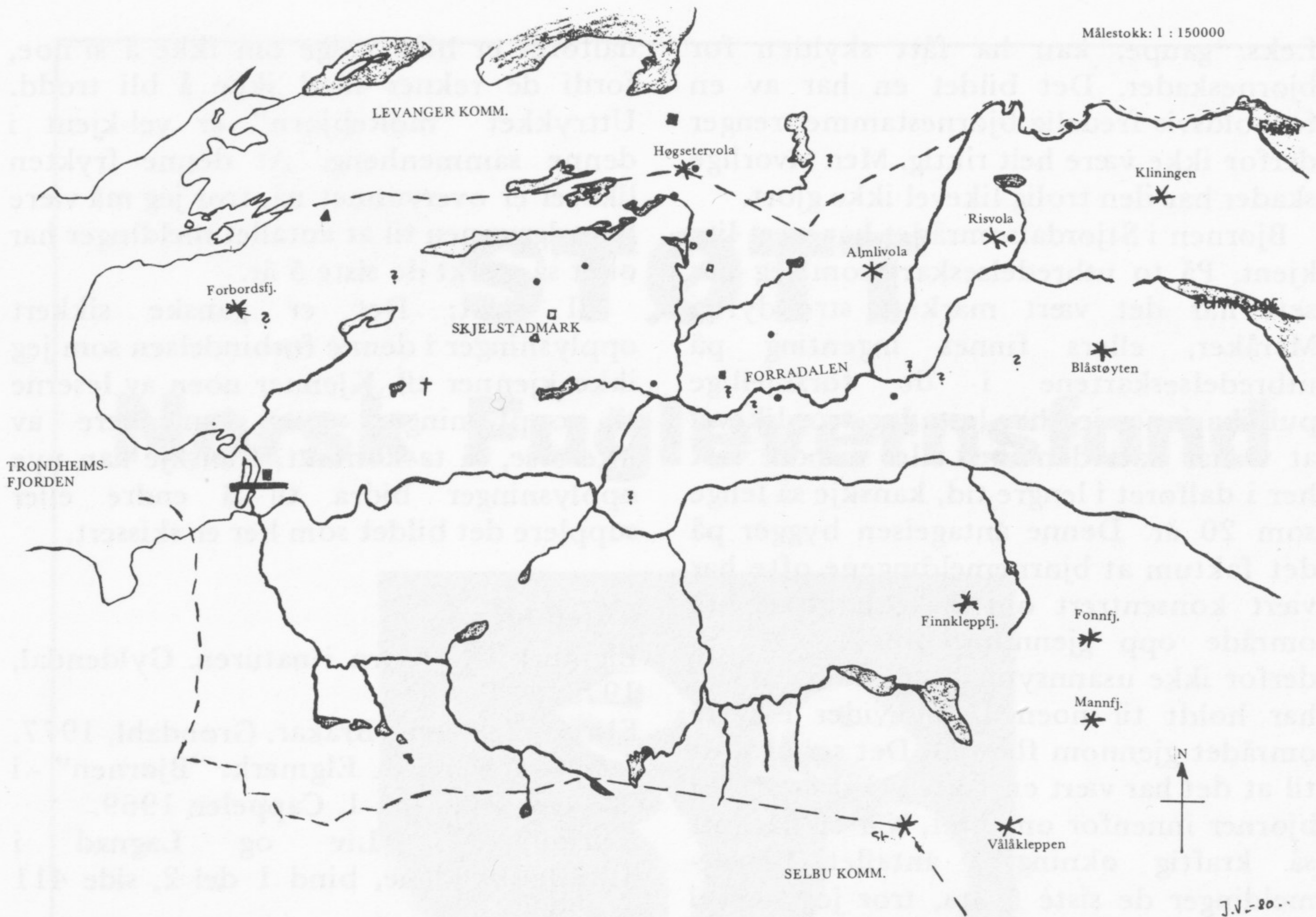

Fig. 1:

Kart over Stjørdal kommune med de nærmeste områder. Meldinger om bjørn som er tatt med i tabell 1 er markert på flg. måte:

- ▲ = 1950-årene
- = 1960-1964
- = 1965-1969
- = 1970-1974

- = 1975-1979
- ▲ = 1980
- † = bjørn skutt 1977
- ? = tvilsomme meldinger (ikke tatt med i tabell I). Alle disse er fra perioden 1975 – 1980.

Tabell 2: Meldinger om bjørn for perioden 1976 – 1980.

År	Stjørdal	Meråker	Sum
1976	2	2	4
1977	5	2	7
1978	2	2	4
1979	3	4	7
1980	1	-	1

Bjørnen i Stjørdal ser ikke ut til å gjøre særlig stor skade. Opplysningene mine tyder iallfall ikke på det. Den bjørnen som ble skutt i 1977 hadde nylig drept sau. Bortsett fra det, kjenner jeg til 3-4 andre tilfeller av sau som er drept av bjørn. Ved et par anledninger har den også drept tamrein. Likevel kan ikke dette sies å være stor skade, når en vet at det dreier seg om en periode på 20 år. Selvsagt er det mulig at andre rovdyr,

f.eks. gaupe, kan ha fått skylden for bjørneskader. Det bildet en har av en forholdsvis fredelig bjørnestamme trenger derfor ikke være helt riktig. Men alvorlige skader har den trolig likevel ikke gjort.

Bjørnen i Stjørdalsområdet har vært lite kjent. På to utbredelseskart som jeg har sett har det vært markert streifdyr i Meråker, ellers finnes ingenting på utbredelseskartene i de forskjellige publikasjoner jeg har lest. Jeg tror likevel at vi har hatt den mer eller mindre fast her i dalføret i lengre tid, kanskje så lenge som 20 år. Denne antagelsen bygger på det faktum at bjørnemeldingene ofte har vært konsentrert om et forholdsvis lite område opp gjennom alle år. Det er derfor ikke usannsynlig å gå ut fra at det har holdt til noen få individer i dette området gjennom flere år. Det ser også ut til at det har vært en sakte vekst i antallet bjørner innenfor området. Når en har fått så kraftig økning i antallet bjørnemeldinger de siste 5 åra, tror jeg likevel det skyldes at folk nå tør stå fram og fortelle at de har vært i kontakt med bjørn. Det er med sikkerhet påvist at det finnes bjørn i området, og slike meldinger vil da lettere bli akseptert som sanne. Men jeg vet positivt at folk enkelte steder i

dalføret er blitt enige om ikke å si noe, fordi de rekner med ikke å bli trodd. Uttrykket "moltebjørn" er vel-kjent i denne sammenheng. At denne frykten likevel er overvunnet nå, tror jeg må være hovedgrunnen til at antallet meldinger har øket så sterkt de siste 5 år.

Til slutt: Det er ganske sikkert opplysninger i denne forbindelsen som jeg ikke kjenner til. Kjenner noen av leserne til opplysninger som kan være av interesse, så ta kontakt. Kanskje kan nye opplysninger bidra til å endre eller supplere det bildet som her er skissert.

Litteratur:

Elgmork, K: Bjørn i naturen. Gyldendal, 1979.

Elsrud, E: Bamse Brakar. Grøndahl, 1977.
Johnsen, S. og K. Elgmark: "Bjørnen" - i "Norges Dyr" bd. 1. Cappelen 1969.

Leirfall, J: Liv og Lagnad i Stjørdalsbygdene, bind 1 del 2, side 411 - 429.

Myrberget, S: Utviklingen i den norske bjørnebestand (Artikkel i "Naturen" nr. 5 - 1978)

Myrberget, S: Den norske bestand av bjørn, *Ursus arctos* L. (Meddelelser fra Statens viltundersøkelser, 1969).

— Den sikreste bjørneobservasjon i Stjørdal etter 1900.

Foto: SD.

STORLEIRET ET AV MANGE SMÅ TRUEDE VÅTMARKSOMRÅDER.

Roar Pettersen

Bakgrunn

I forbindelse med utarbeidelse av generalplan for Frosta kommune besluttet kommunestyret at Storleiret skulle undersøkes både geologisk og biologisk for blant annet å kunne avgjøre om hvorvidt området skulle utlegges til travbane, industriområde eller eventuelt vernes. Det ble bevilget midler til undersøkelsene av kommunen og Miljødepartementet.

Utlegging av området til travbane og/eller industriområde vil medføre oppfylling av hele området av sand som vil bli hentet fra sjøbunnen utenfor området. Eventuelt vern vil innebære bevaring av området slik det er i dag.

Det er pr. i dag utført både grunnundersøkelser og faunistiske undersøkelser av området. Tilbake står nå bare kommunestyrets behandling og avgjørelse av områdets fremtidige status.

De ornitologiske undersøkelsene har bestått av tilnærmedesvis ukentlige tellinger og registreringer i periodene aug. 77 – mai 78 og aug. – feb. 79. Registreringene av dyrelivet i bunnsubstratet har skjedd ved prøvetagingsstasjoner med 50 meters avstand i 2 rekker fra land og utover fjæra samt kutt med grabb på 3 og 5 meters dybde ved normalt lavvann. Dyrelivet på bunnsubstratet ble registrert ved direkte iakttagelser og opptellinger.

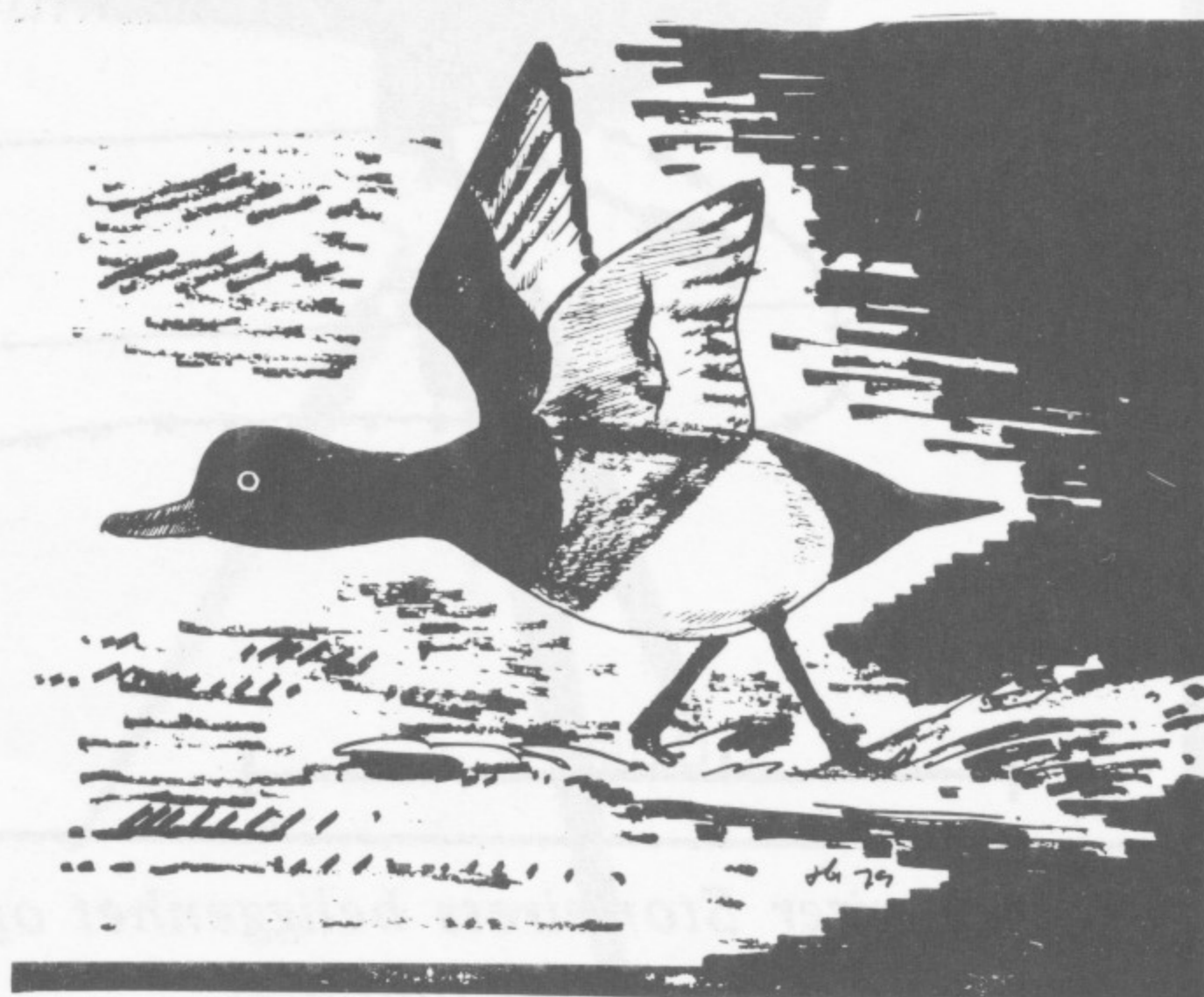
Denne artikkelen bygger på de nevnte tellingene, endel eldre data, utdrag fra en rapport som ble utgitt etter undersøkelsenes slutt samt registreringer i området fra feb. 79 til juli 80.

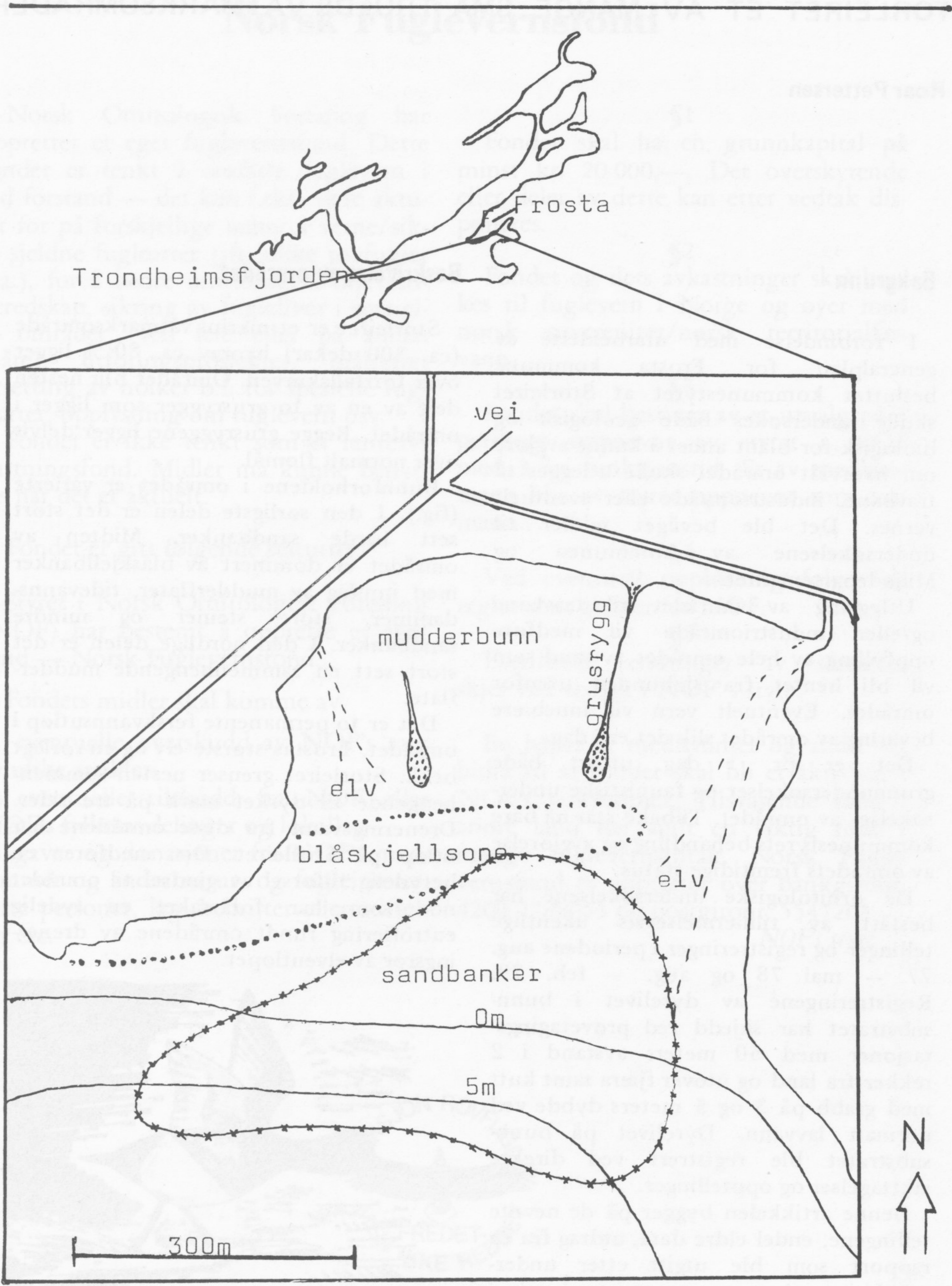
Beskrivelse av området

Storleiret er et marint våtmarksområde (ca. 300 dekar) hvorav ca. 80 % ligger over tørrfallskurven. Området blir nesten delt av en av to grusrygger som ligger i området. Begge grusryggene ligger delvis over normalt flomål.

Bunnforholdene i området er varierte (fig.). I den sørligste delen er det stort sett harde sandbanker. Midten av området er dominert av blåskjellbanker med innslag av mudderflater, tidevannsdammer, store steiner og mindre sandbanker. I den nordlige delen er det stort sett en sammenhengende mudderflate.

Det er to permanente ferskvannsutløp i området. Frostas største elv og en rørlagt bekk. Storleiret grenser nesten sammenhengende til dyrket mark på tre sider. Dreneringsvann fra disse områdene har utløp på Storleiret. Det medfører en betydelig tilførsel av gjødsel til området noe som har forårsaket en tydelig eutrofiering rundt områdene av dreneringsrør av elveutløpet.

: Figuren viser Storleirets beliggenhet og gir også en beskrivelse av området.

RESULTATER

Generell ornitologisk betydning av området.

Undersøkelsen av Storleiret har vist at den største betydning av området er som raste/furasjeringsområde under trekket og da med størst tyngde på høsttrekket for de fleste arter.

Vårtrekket starter opp første halvdel av mars med arter som gravand, tjeld og vipe. Totalantallet av fugl stiger så jevnt utover våren til en topp omkring månedskiftet mars/april. (1450 fugl 26/3-1980 derav ca. 280 tjeld, 700 måker, 150 ærfugl). Interessant er det å merke seg at tjelden opptrer i størst antall om våren mens de andre trekkfuglene i området er mest tallrik om høsten (maks. antall tjeld om høsten er ca. 80 individer 6/8-79 mot vårens maksimum på 280 individer).

Høsttrekket har størst artsrikdom og totalantall. Disse kommer til ulike tider. Artsrikdommen er størst i siste halvdel av august og første halvdel av september. Vadertrekket er dominert av vipe (maks. 150 ind. 3/9-77) og brushane (maks. 100 ind. 7/9-78). Totalantallet av fugl er størst i midten av august under "andetrekket". Størst antall fugl opptalt 28/10-79 med 1660 individer derav ca. 600 stokkand og 700 måker (ikke skilt i arter).

Området har vist seg å ha begrenset betydning som hekkeområde med kun få par og noe over tjue arter. Blant disse bør nevnes gravanda som har vært årvisst i området med opptil 3 par de siste ti åra. Fuglelivet i området er likevel ganske rikt i hekkesesongen da det blir benyttet som furasjeringsområde for ungfugl og fugl som hekker andre steder i kommunen. Det gjelder da spesielt vadere, ender og måker. Eksempelvis har ca. 20 ærfuglkull normalt tilhold på og ved Storleiret.

Disse må enten være klekket på Tautra eller i Åsenfjorden da dette er de eneste steder i nærheten hvor ærfuglen hekker regelmessig i større antall. Det bør også nevnes at det er ting som tyder på at det foregår et regelmessig trekk av hettemåke mellom kolonien på Tautra og Storleiret morgen og kveld. Vurdering av Storleirets betydning må som en ser betraktes i en større regional sammenheng.

Verdien av Storleiret som overvintringsområde er noe begrenset da området på grunn av ferskvannstilførselen raskt blir islagt i lengre kuldeperioder. Det er spesielt mudderflatene i den nordlige delen av området som er utsatt for isleggingen. Noen arter som stokkand (maks. ca. 200 ind. 21/1-78) og ærfugl (maks. ca. 250 ind. jan. 78) opptrer ganske tallrikt i de periodene da området er isfritt. I vintre med spesielt liten islegging har arter som stjertand (1 ind. 76-77 og 77-78), storspove (3 ind. 77-78) og rødstilk (13 ind. 70-71, 71-72, 72-73) overvintret.

Betydning av området for de ulike fuglearter/familier.

Betraktning av resultatene fra alle tellingene viser at den mest representerte familien i området er andefamilien med 43,9 % av totalantallet fugl (tab. 1). Stokkanda utgjør alene hele 25 % av totalantallet.

(Tab. 1)
Tabell over de ulike familienes representasjon innen området.

<i>Andefamilien</i>	43,9 %
<i>Brokkfuglfamilien</i>	4,0 %
<i>Snipefamilien</i>	1,4 %
<i>Måkefamilien</i>	34,3 %
<i>Kråkefamilien</i>	9,0 %
<i>Stærfamilien</i>	2,7 %
<i>Tjeldfamilien</i>	4,1 %
<i>Andre</i>	0,6 %
<i>Total</i>	100 %

Brushane. Opptil 100 ind. registrert i trekktida.

Foto: K. Krogstad.

I tilfelle Storleiret blir oppfylt og nedbygget vil det bety en fullstendig ødeleggelse av alle livsmuligheter for gressender og vadere. Av den grunn er det belysende å inndele endene i dykkender og gressender. For de andre familiene vil en oppfylling virke negativt inn på livsvilkårene kun for måkefamilien og endel av de familiene (dykkere, lommer o.l.) som er samlet under gruppen andre.

Gressender	25,2 %
Dykkender	18,7 %
Ender totalt	43,9 %

På bakgrunn av tabellene og teksten ovenfor skulle det gå fram at noe i underkant av 35 % vil få total ødeleggelse av leveområdene. Mens en vil få svakere negativ virkning for 53 %. De resterende

12 % utgjøres av kråkefamilien og endel lite representerte familier som lerkfamilien, finkefamilien o.l.

Artsliste

På Storleiret og i dets randsone er det pr. 1/8-80 observert 119 fuglearter. Kun 27 av disse er funnet hekkende eller antas å hekke i området. 41 arter må regnes som regelmessige streif/trekkfugler mens 50 kan betraktes som tilfeldige gjester.

R: Påvist hekkende eller antas å hekke.
T: Observert i trekktida vår/høst.
S: Tilfeldig observasjon (streif).

Maksimalt antall registrerte er oppgitt for de arter som raster og/eller furasjerer i området.

Art	Status	Største antall sett			
			Skogsnipe	T	1
			Rødstilk	R	20
			Sotsnipe	T	1
			Gluttsnipe	T	10
Storlom	T	2	Strandsnipe	T	6
Islom	T	1	Polarsnipe	T	2
Smålom	S	2	Fjæreplytt	S	1
Gråstrupedykker	T	3	Dvergsnipe	T	8
Horndykker	T	2	Temmincksnipe	T	10
			Myrsnipe	T	24
Storskarv	S	4	Tundrasnipe	T	2
Gråhegre	S	4	Sandløper	T	1
Stokkand	R	780	Brushane	T	100
Krikkand	T	8	Svømmesnipe	T	1
Brunnakke	T	20	Tyvjo	S	4
Stjertand	S		Fjelljo	T	1
Skjeand	T	1	Svartbak	S	5
Bergand	S	1	Gråmåke	S	200
Toppand	S	4	Polarmåke	S	2
Kvinand	S	3	Fiskemåke	R	300
Havelle	S	160	Dvergmåke	S	1
Sjørre	S	100	Hettemåke	S	200
Brilleand	S	1	Krykkje	S	1
Svartand	S	3	Makrellterne	S	5
Ærfugl	R	600	Rødnebbterne	S	10
Praktærfugl	S	3	Alke	S	4
Siland	S	14	Teiste	S	2
Laksand	T	2	Ringdue	T	4
Lappfiskand	T	2	Gjøk	T	
Gravand	R	20	Hubro	S	1
Kortnebbgås	T	25	Tårnseiler	R	
Grågås	S	10	Flaggspett	S	
Canadagås	T	4	Sanglerke	R	
Sangsvane	S	2	Låvesvale	R	
Kongeørn	S	1	Taksvale	S	
Musvåk	T	1	Sandsvale	S	
Fjellvåk	S	3	Ravn	S	2
Spurvehauk	S	1	Kråke	R	300
Hønehauk	S	2	Kornkråke	S	10
Havørn	S	1	Kaie	S	100
Vandrefalk	T	1	Skjære	R	
Dvergfalk	T	1	Nøtteskrike	S	
Tårnfalk	T	1	Kjøttmeis	R	
Tjeld	R	500	Blåmeis	R	
Vipe	R	150	Løvmeis	R	
Sandlo	R	20	Gjerdesmett	R	
Tundralo	T	3	Fossefall	S	2
Heilo	T	30	Gråtrost	R	20
Enkeltbekkasin	T	2	Rødvingetrost	T	1
Storspove	R	6	Svarttrost	S	
Småspove	T	10	Steinskvett	T	
Lappspove	T	1			

Gransanger	S	
Løvsanger	S	
Svart hvit		
Fluesnapper	R	
Heipiplerke	T	1
Linerle	S	5
Gulerle	R	1
Sidensvans	T	
Stær	T	300
Grønnfink	R	
Grønnsisik	S	
Tornirisk	T	
Bergirisk	T	
Dompap	S	
Bøkfink	R	
Gulspurv	R	
Sivspurv	T	1
Snøspurv	T	
Gråspurv	R	

Bunndyrfaunaen

Dyreliv i bunnsubstratet.

Den laverestående fauna på Storleiret er et *Macoma baltica* samfunn. Slike samfunn finner vi på grunne beskyttede steder med lavt saltinnhold. Karakteristisk for samfunnet er østersjøskjellet På Storleiret ble det funnet på samtlige stasjoner og det synes å ha en jevn utbredelse i området med et snitt på ca. 400 individer pr. kvadratmeter.

Sandmuslingen og hjertemuslingen er to andre arter som forekom på alle stasjonene og da i en tetthet av opptil 100 pr. kvadratmeter. I tillegg til disse nevnte forekom 5 arter på 5 meters dyp.

OPPROP!

VÆR MED PÅ VINTERFUGL-TELLINGEN 1980/81!

Norsk vinterfugltelling går inn i sin andre sesong. I fjor bidro ca. 50 entusiastiske tellere til et godt resultat. Vi håper på å bli mange flere i år. Da blir vinterfugltellingen enda mer verdifull.

Vinterfugltellingen er enkel: Du velger deg en rute i terrenget. 10 stede(punkter) skal du stå stille og telle alle fugler du ser og hører i løpet av 5 minutter før du går/sykler/kjører videre til neste punkt. Mer om fremgangsmåten finner du på telleskjemaene. Disse kan du få ved å henvende deg til din fylkesavdeling eller lokallag, eller direkte til Norsk

Vinterfugltelling.
Avd. for zoo-økologi
Zoologisk Museum,
5014 Bergen—Univ.

I vinter skal det telles i følgende perioder:

1. 22.—30 nov.
2. 25. des.—6. jan.
3. 31. jan—8. feb.

Du kan telle etter to alternativer:

- A. Ruten telles bare en gang, da alltid i periode 2.
 - B. Ruten telles i alle tre periodene.
-

Øverst i tidevannsonen forekom sneglen *Hydobia ulvae* (maks. 7 mm.) i enorm tetthet. Den tåler brakkvann ned til 1,7 promille og finnes her helst i små gyteaktige områder. På Storleiret fant man opptil 10000 11000 individer pr. kvadratmeter. Ellers ble 8 andre manglebørsteormearter registrert.

Dyreliv på bunnsubstratet.

Det er stort sett bare i blåskjellsonen en finner noe dyreliv på bunnen på Storleiret. Blåskjellet finnes i uvanlig høye konsentrasjoner med opptil 5000 6000 individer pr. kvadratmeter i de tetteste områdene. En stor del av dykkendenes næringsøk foregår i dette partiet av fjæra.

Under normalt lavvann ble det funnet store mengder sandreker, skrubbe og sandflyndre. Sildeyngel og dels voksen sild kan også finnes stimvis innen marbakken. Som en kuriositet kan nevnes at stor kantnål i gytemoden tilstand ble funnet i juli 1980. Det er et av de nordligste funn i landet. Av andre fiskeslag på marbakken kan nevnes knurr, flere kutlingarter, flere stiklingarter og ålekvabbe.

VERNEINTERESSER.

Vannfugl har blitt, og blir stadig fortrent fra sitt opprinnelige miljø. Av medvirkende årsaker kan nevnes industrialisering, forurensing, økt småbåttrafikk o.s.v.. Skal kvaliteten på den norske vannfuglfauna bevares for kommende generasjoner, er det derfor nødvendig å bevare områder som er livsnødvendige for artenes eksistens og utbredelse. I tillegg til de største, er det de relativt mange små områdene som utgjør nettet av lokaliteter som er nødvendig for faunaens bevarelse. Slike små områder er tradisjonelt svært dårlig forvaltet.

Med sin gunstige beliggenhet i Trondheimsfjorden har Storleiret en strategisk plassering i et område som står sentralt i forbindelse med fugletrekk både i nord-sør og øst-vest retning. Det at det er registrert over 200 fuglearter i kommunen skulle være en indikasjon på dette.

Storleiret er i den senere tid blitt benyttet som ekskursjonsområde i forbindelse med biologiundervisning. Området er svært gunstig i slik sammenheng p.g.a. sin beliggenhet. Økende biologi- og friluftsinnteresse blant folk flest og derved økt behov for friområder, skulle også tale for bevaring av Storleiret. Slik bevaring av området vil dog medføre endel forstyrrelser i faunaen, men trolig ikke mer enn hva den tolererer. Den minimale virkning av dagens sanduttak og badeliv skulle være et godt indisium i så måte.

Det bør og vurderes vernetiltak etter lov om naturvern. Mest aktuell verneform er i så fall utlegging av området til fuglefredningsområde, noe som er en mild verneform. Den vil trolig ikke møte særlig motstand fra grunneiere og andre impliserte i motsetning til andre mer drastiske verneplaner.

Carl S. Bjurstedt er en av de 71 som satte seg ned i anleggsveien i Innerdalen i slutten av juli. Siden han også er NU-er (Trondheim NU, landsstyreprerentant for region 2) og har hatt mye av ansvaret for den første av de to leirene i dalen i sommer, har vi tatt en prat med ham om hva som foregikk i Innerdalen i sommer. Vi fant ham mellom papirbunkene på en hybel i Trondheim, med en svær hjullaster (!) utenfor døren. Det er imidlertid huseieren som planerer hagen, og ikke NÅ-inspirerte anleggsarbeidere som driver oppsøkende virksomhet.....

— Vi ville to ting med aksjonen. For det første ville vi forsvare Innerdalen mot rasering. For det andre ønsket vi å sette søkelyset på den politikken som føres her i landet, som nødvendig- og muliggjør neddemning av 3500 mål dyrkbar jord i Innerdalen og ennå mer på Nerskogen, og ødelegger livsgrunnlaget for oss selv og kommende slekter til fordel for kortsiktig økonomisk vinning. For mange av oss kom et mer personlig motiv i tillegg, - dalen betyr etter års arbeid med denne saken så mye for oss at vi ønsket å føre arbeidet for å redde den ut i sin ytterste konsekvens. — Det var jo aldri meningen at aksjonen *i seg selv* skulle stanse anleggsarbeidet for godt. Håpet var, og er stadig, at aksjonen skulle gi opphav til en offentlig diskusjon som fører til at Innerdalen tas ut av prosjektet. For tiden prøver vi å "bearbeide" politikerne på alle plan, bl.a. med henblikk på å få tatt saken opp i Stortinget på ny. Trondheim kommunestyre tok opp saken 28. august, men det som skjedde der gir dessverre ikke særlig håp om at politikerne skal ta rev i seilene. Kommunestyret behandlet da utvidelse av sin andel av låneopptaket fra 450 til 835 millioner kroner (de totale utbyggingskostnadene har steget fra 1,2

milliarder da Stortinget ga konsesjon i 1978, til 2,3 milliarder i dag, og kostnadene vil etter utbyggers utsagn fortsette å stige.....).Høyre og Arbeiderpartiet har sammen om lag 3/4 av representantene, og ikke overraskende gle saken glatt igjennom. Den iherdige argumentasjonen fra de andre partiene ble knapt imøtegått av koalisjonen H/AP. Axel Buch, tidligere H-ordfører var redd for arbeidsplassene og glad i å gå i fjellet, hva nå det siste momentet har med saken å gjøre. Ordfører Olav Gjærevoll (AP) vedsto seg sitt tidligere sterke engasjement for vern av Innerdalen, men respekt for Sttingsvedtaket hindret han i å stemme for de forslagene som gikk ut på å ta ut Innerdalen for å spare kostnader og miljø. Men Stortinget har jo bare gitt konsesjon, og ikke forlangt utbygging, så det må jo være opp til utbyggeren å redusere planene, de er jo forøvrig blitt utvidet underveis uten å spørre Stortinget. Men, Gjærevoll trenger kanskje argumentet for å døyve sin egen samvittighet...

Omtrent det samme som i Trondheim bystyre skjedde forøvrig i Hedmark fylkesting i vår, så nå gjenstår å se hva Sør-Trøndelag fylkesting vil gjøre, når de skal utvide sine lån fra 450 til 835 mill. kroner. Så er bare Stortinget igjen, vi regner med å få saken opp i høstseksjonen, jeg vet ennå ikke på hvilken måte det vil skje. Ellers håper jeg jo folk merker seg hva politikerne sier og gjør i slike saker og har dem i bakhodet når de stemmer ved Sttingsvalget neste høst.

Men utfra det dere jo visste om partienes holdninger i miljøspørsmål og det faktum at anleggsarbeidet allerede var godt i gang da dere satte i gang aksjonen, var det ikke i grunnen en nokså håpløs aksjon i utgangspunktet?

— Skal vi i miljøbevegelsen tenke ut fra hva som i øyeblikket er realpolitisk mulig i de parlamentariske organer, kan vi bare pakke sammen med en gang. Vi må jo nettopp arbeide for å påvirke politikere og opinion, slik at det vi mener kan bli realpolitikk. Om vi ikke får reddet Innerdalen, håper vi at aksjonen, og ikke minst det arbeidet vi driver uten å komme i konflikt med loven, skal være med å legge grunnen for en mer miljøvennlig politikk. Videre vil jeg si at det aldri er håpløst å forsvare verdier som eksisterer, - Innerdalen er ikke tapt før vannet står i dalen.

— Da vi aksjonerte, var det investert 20-30 mill. kroner i selve Innerdalen, og noe tilsvarende i kraftverket. Totalt kommer denne delen på 350-400 mill. kroner. Ved å stoppe utbyggingen ville disse 40-60 være tapt, men noe har man jo allerede fått for dem: Endel mennesker har fått arbeid, og det er bygget en vei som vil være til stor hjelp ved framtidig jordbruk i dalen. Det beløpet som vil måtte avskrives er marginalt i forhold til kostnadsøkningen, som jo da vil reduseres. Det burde m.a.o. være praktisk og økonomisk mulig å stanse utbyggingen nå. En interessant paralell er jo Laxareguleringen på Island, der utbyggingen ble stanset etter at dammen var ferdig og generatorene installert - som følge av en sivil ulydighetsaksjon.

— Men der var det lokalbefolkningen som aksjonerte, og oppslutningen var 100 %. Dere har jo ikke bygdefolkets støtte engang?

— Du burde vite bedre enn å tro på Aftenposten i en slik sak. På Kvikne, som er den bygda som berøres sterkest, er nok de fleste mot utbygginga. På Yset er kanskje tilfellet det motsatte, her får de ikke føle ulempene i samme grad. Totalt var det vel ca. 50-50, men etter at utbygginga tok til, har stadig fler utbyggingstilhengere skiftet side. En av de mest ihuga av dem skiftet faktisk mening som følge av aksjonen.

— Men motstanderne i bygda har nok i stor grad resignert, etter ti års arbeide gjennom offentlige kanaler. Det hjelper lite med en arm om skulderen fra Reiulf Steen og forsikring om at "Innerdalen skal vi nok redde", når AP, Steen inklusive, senere går inn for utbygging. I tillegg er nok noen skeptiske til aksjonsformen, men en del sa de ville ha vært med hvis det ikke var for høyonna..

— Du må heller ikke glemme at sivil ulydighetsaksjonen bare er en av mange aksjoner som har vært i bruk. Den viktigste er den positive aksjonen, som går ut på å vise dalens muligheter ved oppdyrking, fast bosetting og seterdrift. Disse aksjonene fortsetter. Og hvis noen av de som leser dette intervjuet vil delta, så kontakt oss.

— Anleggsarbeiderne var ihvertfall ikke særlig vennlig stemt, de gjorde jo heller sitt beste for å fjerne dere....

— En arbeider gjorde i hvertfall sitt beste, og at han ikke fikk knuste armer og bein eller det som verre var på samvittigheten, skyldes for en stor del flaks. Episoden viste ihvertfall at det går an å beseire vold med ikke-vold, i hvertfall så lenge motstanderen har visse hemninger med å ta livet av folk....

— De arbeiderne vi diskuterte med var jo selvsagt i en sterk forsvarsposisjon, men de fleste var nå prinsipielt enige i det forkastelige i å ødelegge jord, og en av dem deltok i sperringen og fjernet seg først da politiet kom.

— Dessverre førte hjullasterepisoden til at pressen i stor grad konsentrerte seg om sensasjonen ved aksjonen, i stedet for grunnene. Likevel må vi vel si at vi fikk fram ganske mye av argumentene våre, og på dette området må vel aksjonen karakteriseres som ganske vellykket. Selv om enkelte aviser, spesielt Aftenposten, gjorde sitt beste for å fordreie virkeligheten.

— Ved å delta i denne sivil ulydighetsaksjonen har du satt deg utover norsk lov, og satt ditt eget skjønn foran et Stortingsvedtak, dvs. pr. definisjon foran folkeviljen. Er ikke dette egoisme og forakt for demokratiet?

— Før jeg svarer, tror jeg det er fruktbart å forsøke å definere begrepet 'sivil ulydighet'. I formuleringen ligger at det er snakk om en ulovlig handling, som foretas av samvittighetsgrunner, for å kjempe for en ide man anser som viktig, og/eller for å fremme interessene til en klasse eller gruppe (eller 'naturen') som man solidariserer seg med eller tilhører. Lovbrudd for å fremme rene egeninteresser faller utenfor.

Motivene for aksjonen som jeg gjorde rede for innledningsvis, burde ikke komme i konflikt med definisjonen, i tillegg kommer et element av solidaritet med den tredje verden. Når store deler av verden sulter, og vi baserer langt over halvparten av matforbruket vårt på utenlandske ressurser, delvis i den 3. verden, må det være galt å ødelegge dyrket og dyrkbar jord. Derved er vel spørsmålet om egoisme besvart.

— Når det gjelder forholdet til demokratiet må vi huske på at demokrati er noe mer enn flertallsdiktatur. Målet for demokratiet må være alles medvirkning i beslutningsprosessen, spesielt må de som en beslutning angår kunne innvirke på den. I denne, og mange andre saker har en liten gruppe (utbyggerne) anledning til å fremme sine argumenter med langt større tyngde enn resten av samfunnet. Annen argumentasjon er i siste instans avhengig

av å nå fram via partiene, hvor holdningene langt på vei er fastlåst på forhånd. Vi ser også at utbyggerenes økonomiske argumenter tillegges stor vekt, mens økologiske/sosiale/jordbruksmessige/moralske argumenter tillegges liten eller ingen vekt. Når utbyggerne i tillegg benytter seg av manipulering med kostnadsoverslag, "smøring" av utbyggingkommunene, mangelfulle utredninger og fortielse av verneverdier, som i denne saken, blir "demokratiet" nokså uthult. Aksjonen i Innerdalen var heller en styrking enn en svekkelse av demokratiet, — I et samfunn som *vårt*, vil jeg sette noen krav for at sivil ulydighet skal være en moralsk akseptabel måte å fremme en sak på: Vold *må* ikke anvendes. Alle former for offentlige kanaler må være brukt på forhånd. — Det må dreie seg om forsvar av vesentlige verdier. (Her er enhver avgjørelse nødt til å bli mer eller mindre subjektiv). Dessuten økes berettigelsen av sivil ulydighet når det er snakk om forsvar mot uopprettelige skader, og når aksjonen får fram ting som skulle vært allment kjent, men som p.g.a. mangler ved demokratiet ikke er det.

— De som viser forakt for demokratiet er heller de som, bevisst eller ubevisst, søker å fremme det professor Willy Martinussen kaller "konkurransedemokratiet", dvs et system som reduserer borgerne til rent stemmekveg. Her finner vi de som har hylt høyest mot slike aksjoner som denne, bl.a. justisminister Cappelen. En ting er at han er uenig, det som er ille er at han driver forhåndsdømming før domstolene har uttalt seg, og ser ut til å mangle enhver sans for proposjoner og evne til å respektere andres meninger. Å ikke skille mellom Legalitet ("lovlighet") og legitimitet ("det som er moralsk riktig") demonstrerer en autoritær statsoppfatning som ikke burde finnes hos en justisminister i et demokratisk samfunn.

Vi har pratet med to av de som opplevde shovelepisoden i Innerdalen, June Breistein og Nina Bang Larsen. Her forteller de hva som skjedde:

– Det var i ett-tida den første dagen av aksjonen, da vi så en 50 tonns hjullaster starte opp nede på anlegget og komme mot oss for full fart. Vi satt da om lag 20 stykker på de to steinmurene vi hadde lagt opp over vegen, de andre lå og hvilte. Rett foran oss saknet han farten, slapp skuffa ned på vegen og kjørte inn i oss. Han klemte de to murene, som sto med halvannen meters mellomrom, sammen, og flyttet den bakerste en meter eller to. Steinene kvernet rundt under oss, heldigvis hadde vi liggeunderlag oppå steinene, ellers hadde antakelig armer og bein blitt knust mellom steinene. Alle hadde åndsnærværelse nok til å trekke til seg beina, ellers kunne det gått ille. Deretter løftet han skuffa, med to personer som hadde klatret opp på den for å unngå å bli

klemmt mellom steinene, til full høyde, 7-8 meter. Han vippet litt på skuffa og heiste dem opp og nedet par ganger, før han rygget tilbake og lot dem hoppe av i fart.

– Det var en fæl opplevelse, sier Nina. "Dette er ikke mulig, han kan jo ikke drepe oss" var det eneste jeg kan huske at jeg tenkte da han kjørte inn i oss. Etterpå gikk jeg og flere andre nesten i sjokk, noe som ble bekreftet av legen som endelig kom opp tre-fire timer etterpå.

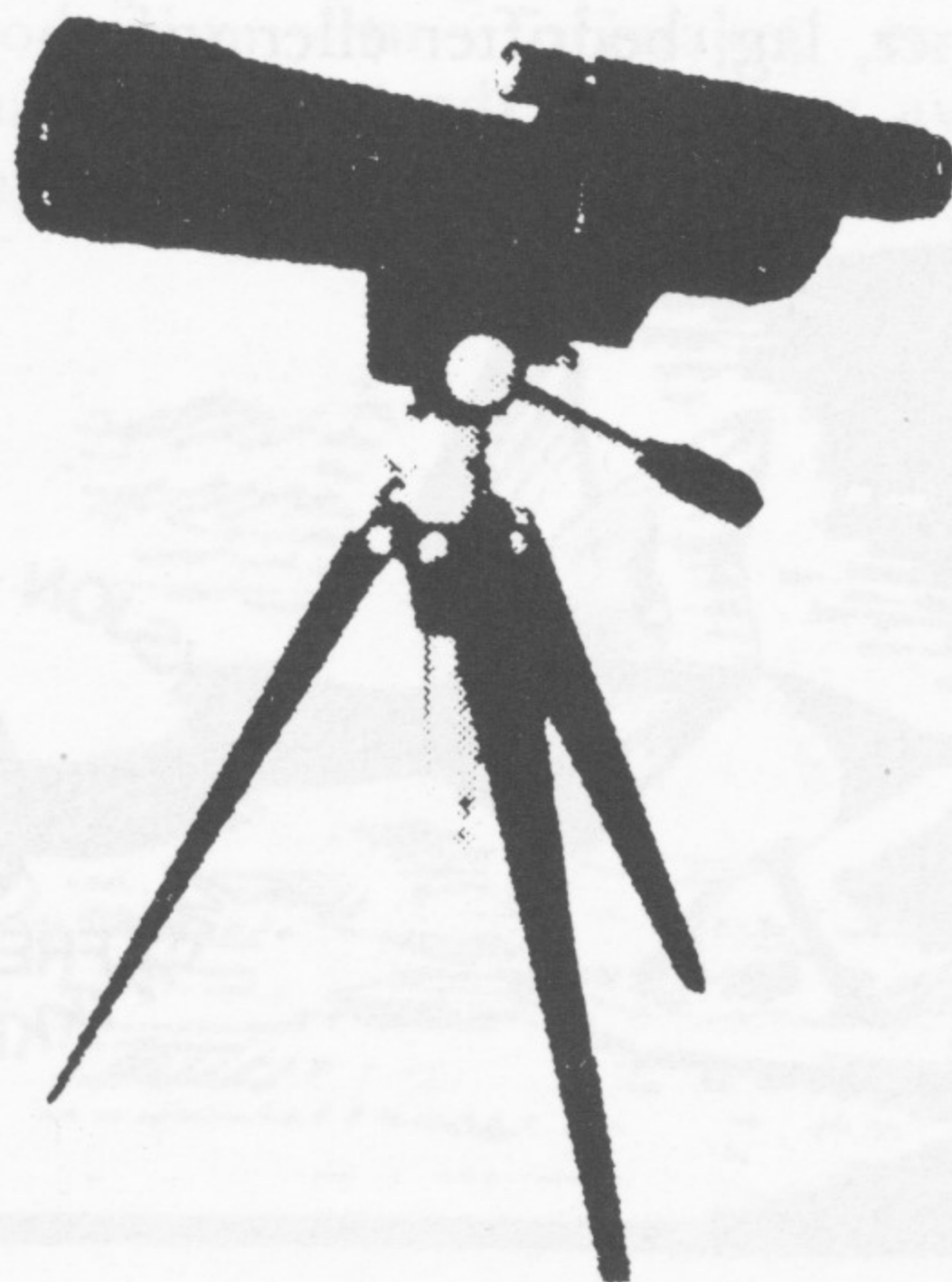
– Men hendelsen viser jo også at det går an å vinne over vold med ikke-vold, sier June.

– Hva synes dere forresten om at hjullasterføreren har fått NÅ's mellik for "bedriften" sin?

– Kjell Lynau (NÅ's red.) burde sette seg på en av sine egne kaktuser! Heldigvis ser det ut til at politiet har en annen holdning til saken.

MURGÅRDEN
THOMAS ANGELLS GT. 22
TELEFON 32830 - TRONDHEIM
BRILLESPECIALISTER

Norsk Fuglevernssfond

Norsk Ornitologisk Forening har opprettet et eget fuglevernssfond. Dette fondet er tenkt å omfatte fuglevern i vid forstand — det kan f.eks. være aktuelt for på forskjellige måter å verne/sikre sjeldne fuglearter (jfr. ulike rovfugler o.a.), for å bedre ornitologisk oljevernberedskap, sikring av fuglelivet i spesielle områder (ved leie eller på annen måte), utforingsprosjekter, målrettet utsetting av holker o.l. for spesielle fuglearter, opplysning om fuglevern osv.

Fondet er ikke tenkt som et renteavkastningsfond. Midler må kunne benyttes når det er aktuelt.

Fondet er gitt følgende statutter:

Styret i Norsk Ornitologisk Forening (NOF) har bestemt å opprette et eget fond — Norsk Fuglevernssfond.

Fondets midler skal komme av

- a) eventuelle overskudd av NOF's salg av ulike artikler
- b) eventuelle tilskudd fra NOF eller NOF's fylkesavdelinger og lokallag
- c) gaver og donasjoner fra NOF's medlemmer og andre natur- og fugleinteresserte personer, lag, bedrifter eller stiftelser etc.

§1

Fondet skal ha en grunnkapital på minst kr. 20 000,—. Det overskytende eller deler av dette kan etter vedtak disponeres.

§2

Fondet og dets avkastninger skal brukes til fuglevern i Norge og øyer med norsk suverenitet/norsk territorialfarvann.

§3

Fondet skal bestyres av et utvalg på 3 personer oppnevnt av styret i NOF med 3 års funksjonstid. Et av medlemmene blir av styret oppnevnt som formann.

§4

Ved eventuell oppløsning følges de regler som gjelder for NOF.

§5

Eventuelle endringer av statutter skjer ved vedtak i NOF's styre.

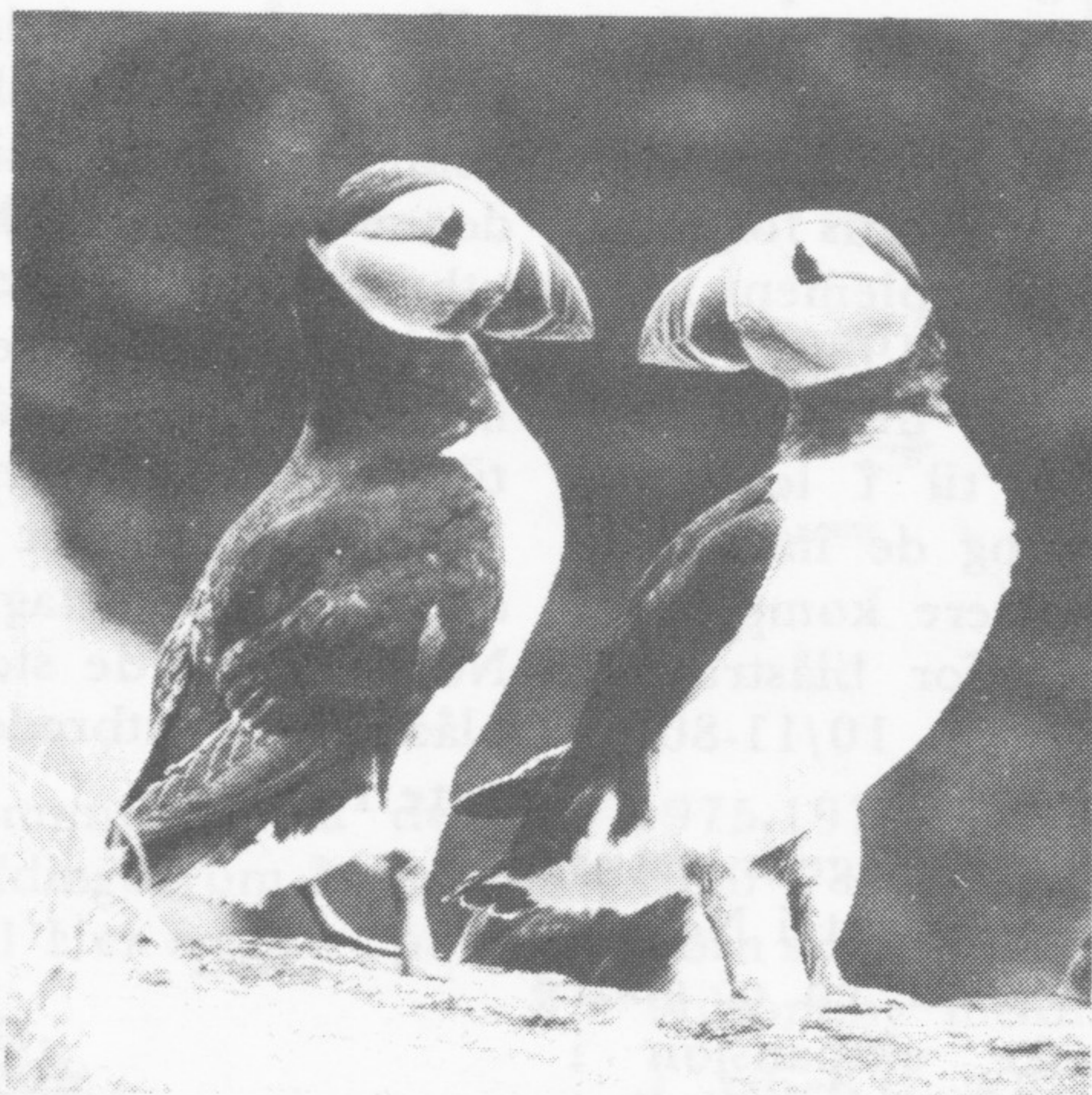
En håper at medlemmer og andre vil bidra til at fondet skal bli et aktivum i NOF's virksomhet. Tilsvarende fond i andre land har spilt en viktig rolle i mange fuglevernstiltak. Norsk Fuglevernssfond er opprettet over bankgironr. 4200 2788653 og postgironr. 5547203.

NOF's styre.

STØTT

Norsk Fuglevernnsfond

Bankgironr. 42002788653
Postgironr. 5 54 72 03

Fondet har som formål å skaffe midler til fuglevern i vid forstand. Vi ber fugleinteresserte om hjelp!

Norsk Fuglevernnsfond

v/Norsk Ornitologisk Forening
Innherredsveien 67 A,
7000 Trondheim

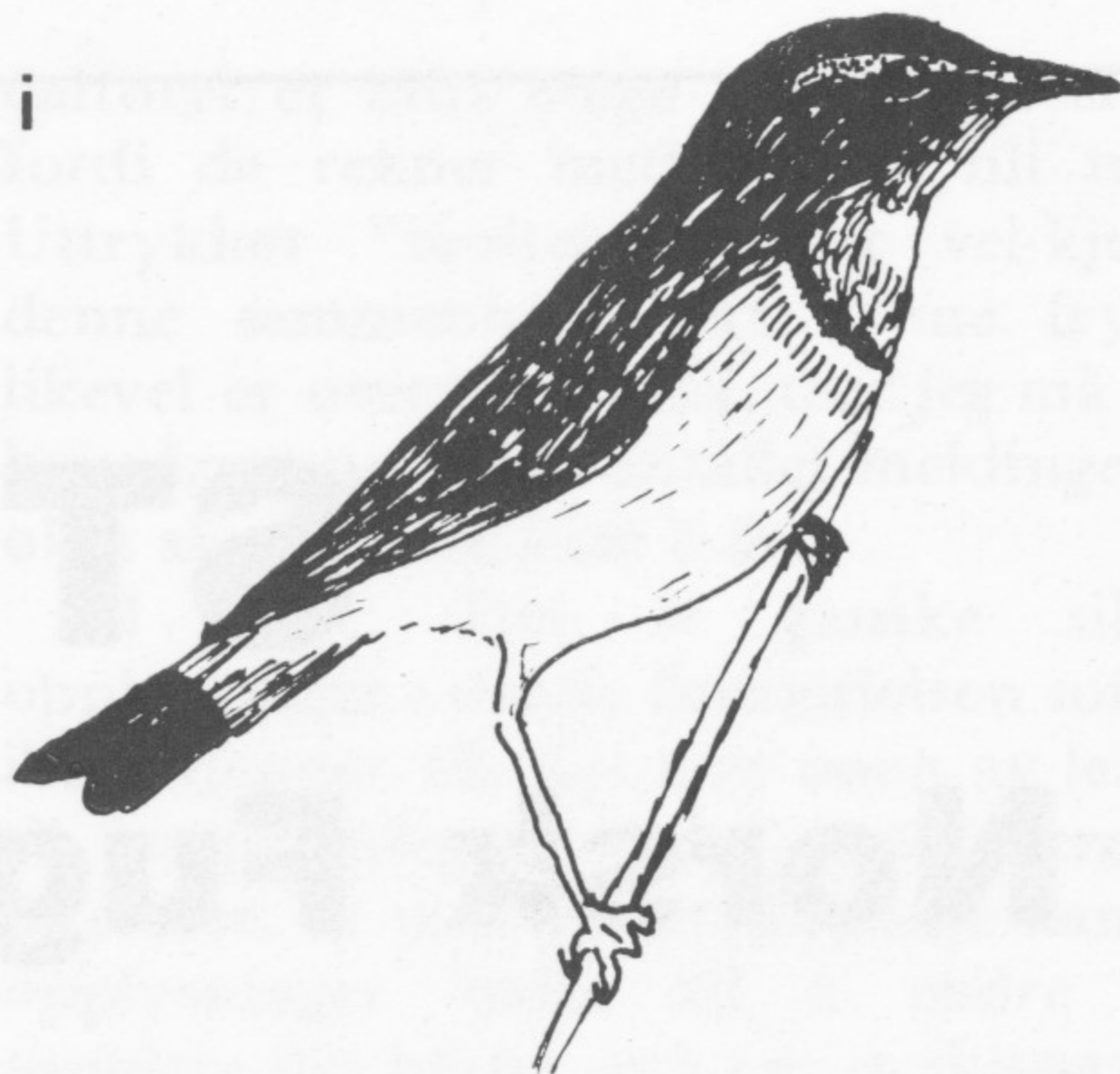
BLÅSTRUPEN – en art i ekspansjon i Trøndelag.

Av: Per Gustav Thingstad

Atlasprosjektet (kartleggingsarbeidet av hekkende fuglearter) har kommet så langt at vi har fått samlet mange nye faunistiske opplysninger. Noen arter viser selvsagt mer nytt i sitt utbredelsesmønster enn andre. Dette gjelder for blant andre blåstrupen i Trøndelag. Blåstrupen har vært gjenstand for oppmerksomhet i flere situasjonsrapporter fra Atlasprosjektet i Trøndelag (Langfjæran & Thingstad 1978, 1979), og selvsagt er status for arten pr. 10/2-1980 gitt i TN supplement nr. 1 1980 (Thingstad & Rygh 1980). Siden disse oversiktene kom ut har nye observasjoner kommet til i løpet av sommerens feltsesong, og de innkomne data har gitt et ytterligere komplettert utbredelseskart. Status for blåstrupens forekomst i Trøndelag pr. 10/11-80 er gitt i fig. 1.

Dersom en sammenligner dagens status med kartet som ble presentert i Norges Fugler (Haftorn 1971), får en et godt bilde av artens raske ekspansjon i Trøndelag i 1970-åra (jfr. fig. 1 & 2). Det er derfor i dag ikke lenger holdepunkter for en bisentrisk utbredelse av arten i Skandinavia, noe som antydes av Haftorn (1971). Arten syntes, som det framgår av fig. 2, enda i slutten av 1960-åra å ha en luke i utbredelsesområdet i Nord-Trøndelag. De siste års observasjoner viser imidlertid at denne luka er tettet av en tildels tett bestand. Denne bestanden følger hele det sammenhengende høgereliggende fjellbjørkeskogsområdet.

Av interesse å merke seg er også at blåstrupen synes å hekke fast (?) ytterst på Vikna. Et konkret hekkefunn er gjort, mens syngende ♂♂ er observert flere steder. Ellers viser fig. 1 at flere låglandshekkefunn er gjort etter 1970. Forøvrig synes arten å forekomme relativt vanlig på Fosenhalvøya.

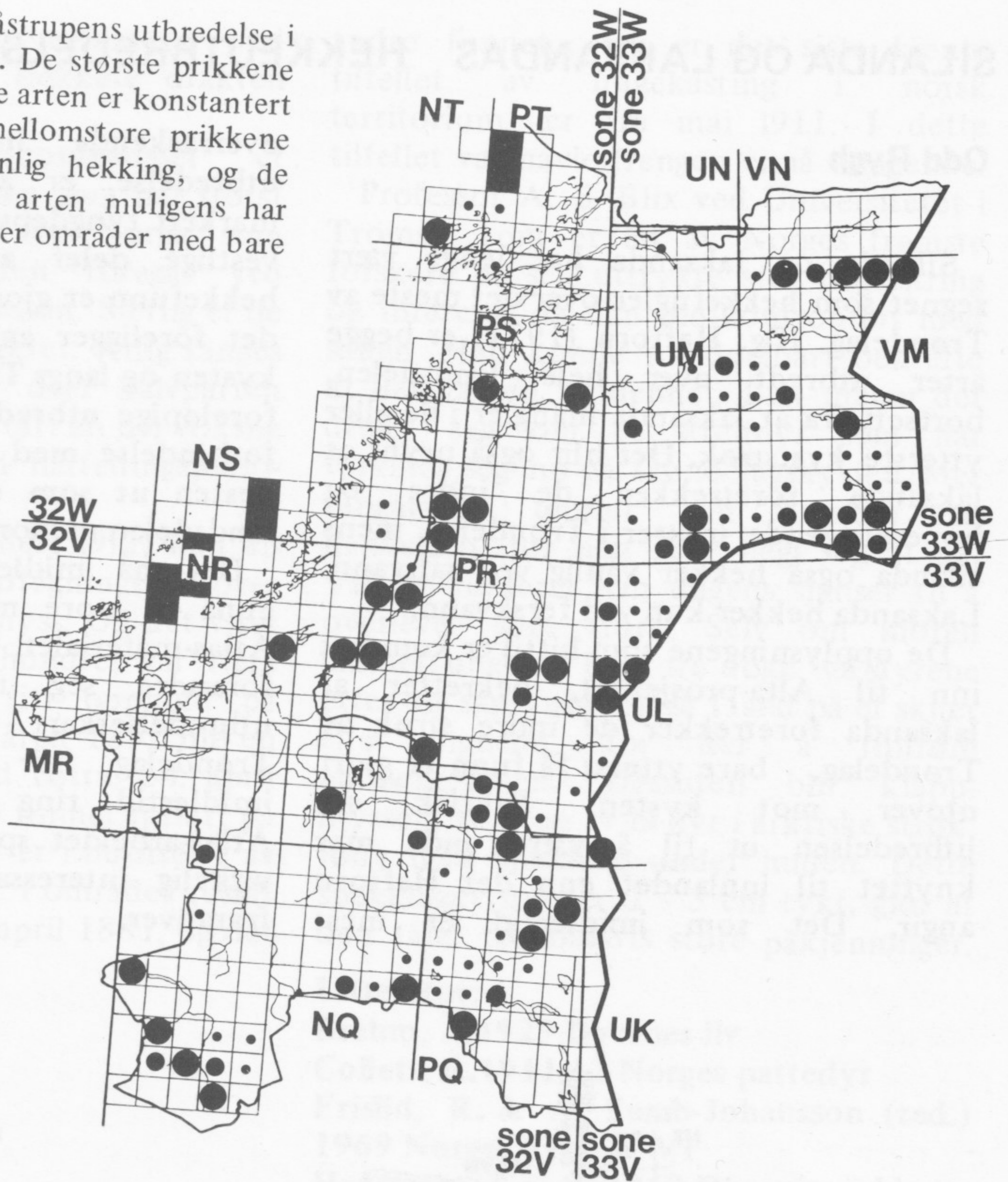
Etter som Atlas-arbeidet nå forhåpentligvis raskt skrider fram over hele landet, skal det bli spennende å se om denne trønderske økningen av blåstrupens utbredelsesområde også har skjedd i andre landsdeler. På svensk side synes det imidlertid å være få holdepunkter for en tilsvarende ekspansjon (SOF 1978). Foreløpig kan det derfor virke som om det er i Trøndelag, og eventuelt sørlige Nordland, at de største forskyvningene i blåstrupens utbredelse har skjedd i det siste 10-året.

Blåstrupe. ● hekkefunn (1-flere), + sett i hekketiden.

Fig. 2. Blåstrupens utbredelse i følge Haftorn (1971). Kartet angir utbredelsesmønsteret for arten i slutten av 1960-åra.

Fig 1.
Kartet viser status for blåstrupens utbredelse i Trøndelag pr. 10/11-1980. De største prikkene angir de 10 x 10 km-rutene arten er konstantert hekkende innenfor, de mellomstore prikkene angir rutene med sannsynlig hekking, og de minste prikkene de hvor arten muligens har hekket. De helfylte rutene er områder med bare hav.

Vi vil komme tilbake med flere situasjonsoversikter fra Atlas-prosjektet, hvor vi velger ut enkelte spesielt interessante arter. Men for de som ønsker en fullstendig situasjonsrapport pr. 10/2 - 1980 minner vi om at TN supplement nr. 1 fortsatt er å få kjøpt (kr. 15,-) ved henvendelse til TN, postboks 1719, Rosenborg, 7001 Trondheim. Ellers mottas alle forespørsler/opplysninger til prosjektet med takk!

For Sør-Trøndelag: Odd Rygh, Rødstilkveien 25 A, 7082 Kattum.
For Nord-Trøndelag: Per Gustav Thingstad, 7600 Levanger.

- Litteratur:
Haftorn, S. 1971 Norges Fugler. Universitetsforlaget Oslo.
Langfjæran, D & P.G. Thingstad 1978. Atlasprosjektet. Trøndersk Natur nr. 1. 1978, s. 23-27.
Langfjæran, D. & P.G. Thingstad 1979. Atlasprosjektet i Trøndelag. Trøndersk Natur VII s. 56-61.
S.O.F. 1978. Sveriges fåglar Stockholm.
Thingstad, P.G. & O. Rygh 1980. Atlasprosjektet i Trøndelag. Situasjonsrapport pr. 10/2 1980. Trøndersk Natur supplement nr. 1 1980.

SILANDA OG LAKSANDAS HEKKEUTBREDELSE I TRØNDELAG

Odd Rygh

Silanda og laksanda har lenge vært regnet som hekkefugler over det meste av Trøndelag. Iflg. Haftorn (1971) er begge arter utbredt over hele landsdelen, bortsett fra at laksanda mangler i de aller ytterste kyststrøk. Det blir også nevnt at laksanda foretrekker de indre og høyereliggende trakter i Trøndelag, mens silanda også hekker vanlig ved saltvann. Laksanda hekker kun ved ferskvann.

De opplysningene som hittil er kommet inn til Alta-prosjektet, bekrefter at laksanda foretrekker de indre strøk av Trøndelag, bare ytterst få funn er gjort utover mot kysten. Faktisk ser utbredelsen ut til å være enda mer knyttet til innlandet enn det Haftorn angir. Det som imidlertid er mest

overraskende m.h.t. de to artenes utbredelse, er at silanda har fått et markert tyngdepunkt i sin utbredelse i de vestlige deler av landsdelen. Bare få hekkefunn er gjort i de indre strøk, mens det foreligger en rekke hekkefunn langs kysten og langs Trondheimsfjorden. På de foreløpige utbredelseskart som er laget i forbindelse med Atlasprosjektet, ser det nesten ut som om de to artene deler landsdelen mellom seg.

Det må imidlertid gjøres klart at det ennå er store mangler i det innkomne Atlas-materialet, og det er mye som kan forandre seg m.h.t. de to artenes utbredelseskart når alle deler av Trøndelag blir bedre dekt. Det er imidlertid ting som dette som gjør Atlas-arbeidet spennende, og det vil bli virkelig interessant å følge utviklingen framover.

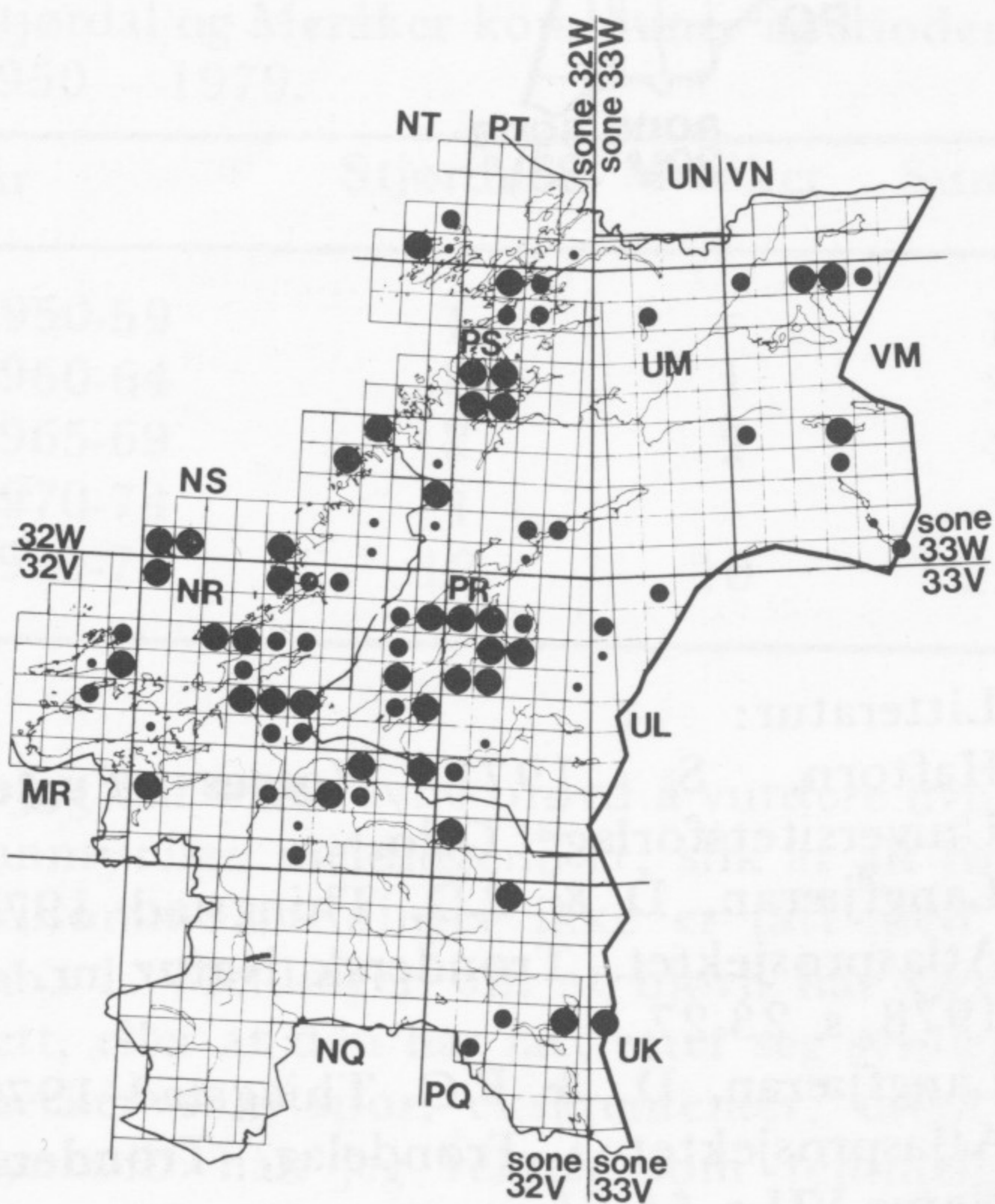

Fig. 1: Hekkeutbredelsen til siland i Trøndelag

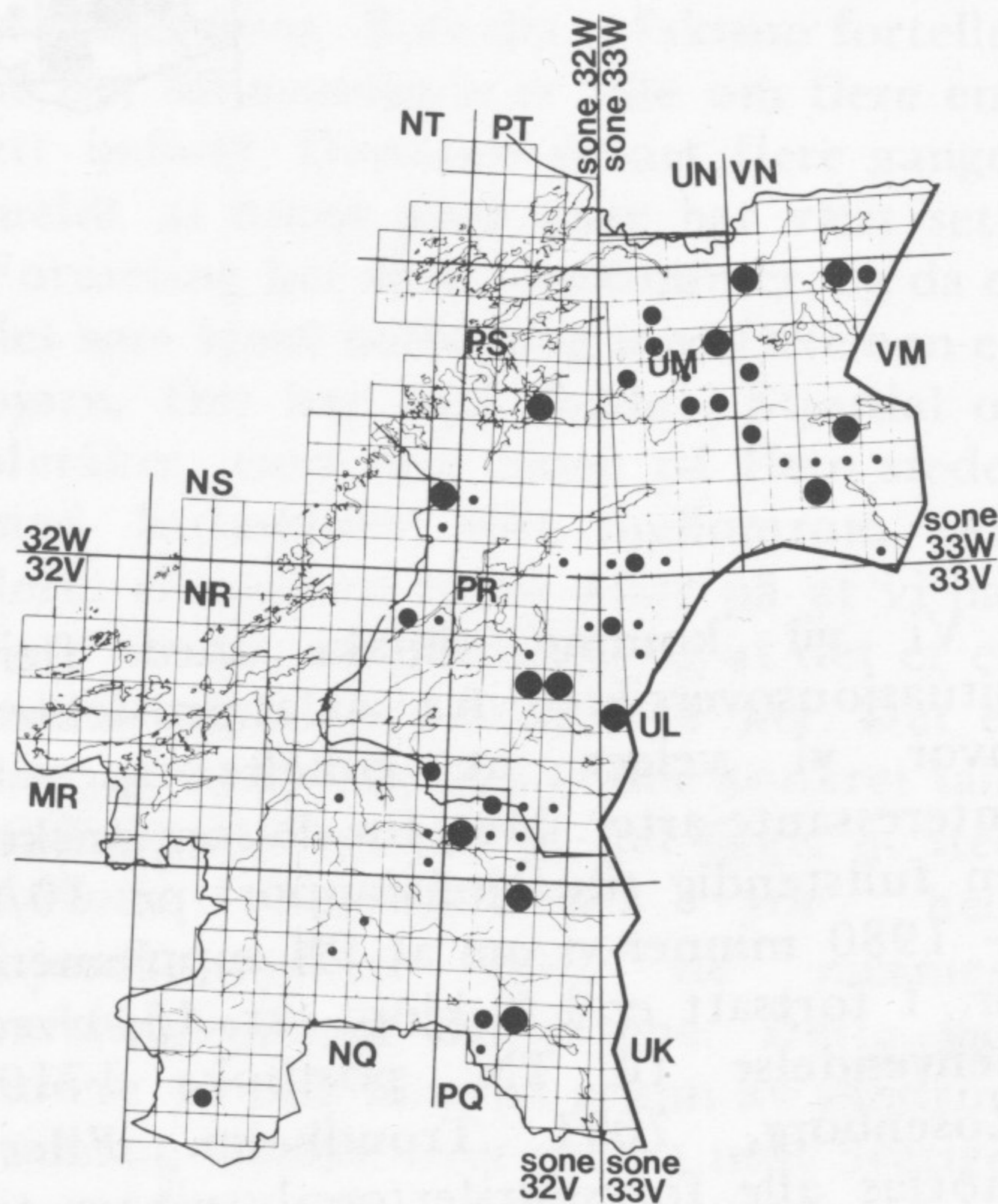

Fig. 2: Hekkeutbredelsen til laksand i Trøndelag

VINTERTELLINGER AV SJØFUGL I TRONDHEIMS FJORDEN 1980

Tellingene ble utført etter det samme opplegg som tidligere. Se Trøndersk Natur nr. 4 1978 og nr. 4 1979. Metoden er nå godt standardisert og det er laget spesielle skjemaer som har vist seg å være velegnet for en rask og sikker bearbeiding av materialet. Tellingene i 1980 ble foretatt 19. - 20. jan. og 26. - 27 jan. Værforholda var stort sett bra, men ikke optimale.

Det er nå tilsammen blitt foretatt fem tellinger i Trondheimsfjorden. Sjøfugl-utvalget i NOF kommer til å foreta en mer omfattende bearbeidelse av materialet når resultatene fra 1977 og 1978 foreligger. De endelige resultater vil da bli publisert i et eget supplement-hefte i **Trøndersk Natur**, sannsynligvis i løpet av 1981. Inntil videre er det ikke grunnlag for å trekke noen konklusjoner om evt. bestands-tendenser hos de ulike artene. Men vi vil likevel komme med noen kommentarer til forandringer fra i fjor. Den metoden som er brukt egner seg særlig godt for å studere bestands-forandringene hos lommer, lappedykkere, skarver og andefugler. Tallene for disse artene er presentert i Tabell 1. Trondheimsfjord-tellingene omfatter imidlertid også en rekke andre arter som er knyttet til sjøen eller fjæresona. Telleresultatene for disse artene er vist i Tabell 2. Nidelva blir talt opp for seg selv. Resultatene er satt opp i egen tabell (Tabell 4), og gir et interessant bilde av vannfuglfaunaen vinters tid i byens umiddelbare nærhet. Disse resultatene er også viktig når en skal tolke totaltallene for Trondheimsfjorden. Dette gjelder særlig for stokkand, havelle, kvinand og sangsvane. Når det gjelder Tautra, er 1979-tellingene spesielt interessante, siden vi nå kan begynne å ane virkningene etter byggingen av steinfylling over Svaet. Ornitologene har fryktet at verdien av dette området som overvintringsområde

for sjøfugl ville bli redusert på grunn av forandringer i strømforholda. Resultatene fra Tautra er vist i Tabell 3 og er kommentert nedenfor.

Kommentarer til resultatene.

Totaltallene for lommer og lappedykkere viser små forandringer fra i fjor. Det er sannsynligvis en økende tendens til overvintring av skarv i Trondheimsfjorden. Tellingene viser det som ellers er kjent, at det hovedsaklig er storskarv som trekker inn i fjordene vinters tid. Også i de svenske kystfarvatn har storskarven vært i økning i overvintringsområda. Canadagjessene viser fortsatt en sterk bestandsøkning. Dette er utførlig behandlet av Suul i nr. 3 1980 av **Trøndersk Natur**.

Når det gjelder ender viser tallene en nedgang på ca. 5 % fra i fjor. Om dette skyldes metodiske feilkilder, eller en reell nedgang, har vi foreløpig ikke grunnlag for å vurdere. Tallene viser likevel at stabiliteten i den overvintrende bestanden av ender er forbausende stor i Trondheimsfjorden. Stokkanda er den eneste arten som har vist en framgang fra i fjor, som etter alt å dømme er reell. Talla fra Nidelva viser det samme. Resultatene viser videre at stokkand-bestanden i 1979-80 ligger godt under det den var i 1976. Den vanligste andearten i fjorden er ærfuglen. Nyere data tyder på at de overvintrende ærfuglene sannsynligvis er en del av Østersjøens hekkebestand (se **Vår Fuglefauna** nr. 2 1980). Telleresultatene viser en svak, men sannsynligvis reell tilbakegang fra i fjor. Generelt viser Trondheimsfjord-undersøkelsene at ærfuglbestanden ligger på et meget stabilt nivå. Hos de marine dykkendene svartand, sjøorre og havelle er det også en tendens til tilbakegang fra i fjor. For de

Tabell 1. Antallet lommer, lappedykkere, skarver, hegrer, gjess, svaner og ender i Trondheimsfjorden 1976, 1979 og 1980.

	1976	1979	1980
Smålom	46	22	27
Storlom	—	2	0
Lom, ubest. (storlom/smålom)	3	1	7
Gulnebbblom	9	7	11
Islom	5	4	0
Lom, ubest. (Gulnebbblom/islom)	2	1	0
Lom, ubest. (Gavia sp.)	8	3	7
Lommer totalt	73	40	52
Toppsykker	2	0	1
Gråstrupedykker	18	22	22
Horndykker	14	25	23
Dykker, ubest.	5	3	0
Dvergdykker	4	2	1
Lappedykkere totalt	43	52	47
Storskarv	110	164	181
Toppskarv	9	5	3
Skarv, ubest.	42	18	26
Skarver totalt	161	187	210
Hegre	102	12	22
Sangsvane	57	70	80
Canadagås	103	127	210
Grågås	2	0	0
Stokkand	5708	3282	3574
Krikkand	2	3	1
Brunakke	1	2	4
Stjertand	2	0	0
Taffeland	—	2	1
Toppand	12	0	25
Bergand	102	2	12
Ærfugl	18864	22777	21287
Praktærfugl	6	3	7
Stellers and	—	1	0
Svartand	106	122	94
Sjørre	2267	2424	2077
Havelle	1861	1958	1526
Kvinand	421	626	451
Siland	380	485	459
Laksand	4	24	0
Marine ender ubest.	155	195	420
Ender totalt	29801	31896	29938

Tabell 2. Andre arter observert under tellingene. Alle vade-, måke- og alkefugler er tatt med, foruten havørn, kråke og fossekall.

	1976	1979	1980
Tjeld	17	194	153 (-36)
Steinvender	3		
Steinvender	56	56	53
Enkeltbekkasin	3	0	0
Storspove	3	2	0
Småspove	—	0	1(?)
Lappspove	1	0	0
Rødstilk	49	57	22
Polarsnipe	9	0	0
Fjæreplytt	412	441	396
Myrsnipe	1	20	16
Småvadere, ubest.	—	0	16
Polarmåke	—	1	0
Grønlandsmåke	—	1	0
Svartbak	14-1500	514(ad)	379
Gråmåke	8-9000	1848(ad)	2245
Svartbak/Gråmåke	—	1316	2310
Svartbak/Gråmåke, unfugler	650	1056	1086
Sildemåke	—	0	3(?)
Fiskemåke	52	59	104
Hettemåke	228	161	364
Krykkje	2	11	1
Måker, ubest.	—	110	400
Alke	80	43	24
Lomvi	4	1	6
Alke/Lomvi	13	43	0
Lunde	0	0	2
Alkekonge	—	1	2
Teiste	53	43	46
Alkefugler, ubest.	8	12	12
Havørn	6	26	17
Kråke	—	ca. 2900	1751
Fossefall	2	7	1

Tabell 3. Resultatene av tellingene på Tautra i 1976 og 1980, d.v.s. før og etter byggingen av vei over Svaet.

	1976	1980
Smålom	4	2
Gulnebbblom	4	6
Lom, ubest.	5	0
Gråstrupedykker	2	7
Dykker, ubest.	1	0
Storskarv	19	11
Skarv, ubest.	1	
Skarv, ubest.	0	12
Stokkand	231	98
Brunakke	1	0
Ærfugl	1136	771
Praktærfugl	2	0
Svartand	44	32
Sjørre	663	504
Havelle	268	227
Kvinand	9	25
Siland	27	29
Ender, ubest.	0	51
Sum	2416	1775

Gråmåke, den vanligste måkearten i fjorden vinters tid.

Foto: Per G. Thingstad

Tabell 4. Bestanden av ender, hegre, og sangsvane i Nidelva fra Nidelv bru til Svean.

	1976	1979	1980
Ærfugl	0	0	15
Stokkand	323	291	416
Krikkand	0	1	3
Brunakke	1	0	0
Taffeland	0	2	0
Ringand	1	0	0
Havelle	0	64	51
Kvinand	297	186	343
Lappfiskand	1	1	0
Siland	7	0	6
Laksand	16	28	53
Hegre	7	0	0
Sangsvane	60	31	18

to sistnevnte er tallene så store at forandringene neppe kan tilskrives tilfeldigheter eller metodiske svakheter. Havelle har gått tilbake med ca. 20 %. Når telleresultatene for 1981 foreligger, har en bedre grunnlag for å vurdere om dette skyldes naturlige årlige variasjoner i bestanden.

Forholdene på Tautra avviker noe fra Trondheimsfjorden forøvrig. Se Tabell 3. Vi har foretatt en vurdering av de ulike artene for å se om det har skjedd noen forandringer fra før byggingen av steinfylling over Svaet. For å trekke sikre konklusjoner, vil det være nødvendig å studere telleresultatene også fra tidligere år, samt for 1981 som vi håper vil foreligge om kort tid. Vi kan likevel antyde følgende: Tilbakegangen hos stokkand har vært betydelig større på Tautra enn i Trondheimsfjorden som helhet, og kan ikke forklares ved metodiske feilkilder. Ærfugl har gått tilbake med 30 % på Tautra, mens den ellers har gått fram med ca. 14 %. Sjørre viser en tilbakegang på over 20 % på Tautra. I hele fjorden har den gått tilbake

med 7 - 8 % fra 1976. Havelle viser en tilbakegang som tilsvarer den som har skjedd over hele området. Dersom vi betrakter gruppen dykkender som helhet, finner vi en tilbakegang fra 1976 med ca. 25 %. I hele fjorden har det i samme tidsrom vært en økning på 8 % hos denne gruppen. Ved vurderingen har vi valgt å betrakte hele Tautra med Svaet under ett. Resultatene viser at en kan frykte for at det er i ferd med å skje biotop-forandringer i dette viktige sjøfuglområdet som vil kunne ha en klar negativ effekt på sjøfuglbestanden. Men vi vil gjerne vente med å trekke de endelige konklusjoner før det foreligger mer materiale.

Trondheim 1. des. 1980

Sjøfuglutvalget for Trondheimsfjorden:

Otto Frengen

Kjell Arne Furunes

Torgeir Nygård

Nils Røv

Tor Kvam (nytt medlem)

TRØNDESK NATUR SUPPLEMENT er en publikasjonsserie som tar sikte på å gjøre tilgjengelig for publikum arbeider som er for store til at de kan gå inn i "modertidsskriftet" TRØNDESK NATUR" uten videre. Rapporter fra faunistiske og botaniske undersøkelser er vanligvis av en slik karakter, men også andre typer av stoff vil være aktuelle.

Supplementene vil komme ut uregelmessig, avhengig av stofftilgangen, og må kjøpes hver for seg. De vil bli kunngjort i TRØNDESK NATUR- og prisen vil bli oppgitt i hvert enkelt tilfelle.

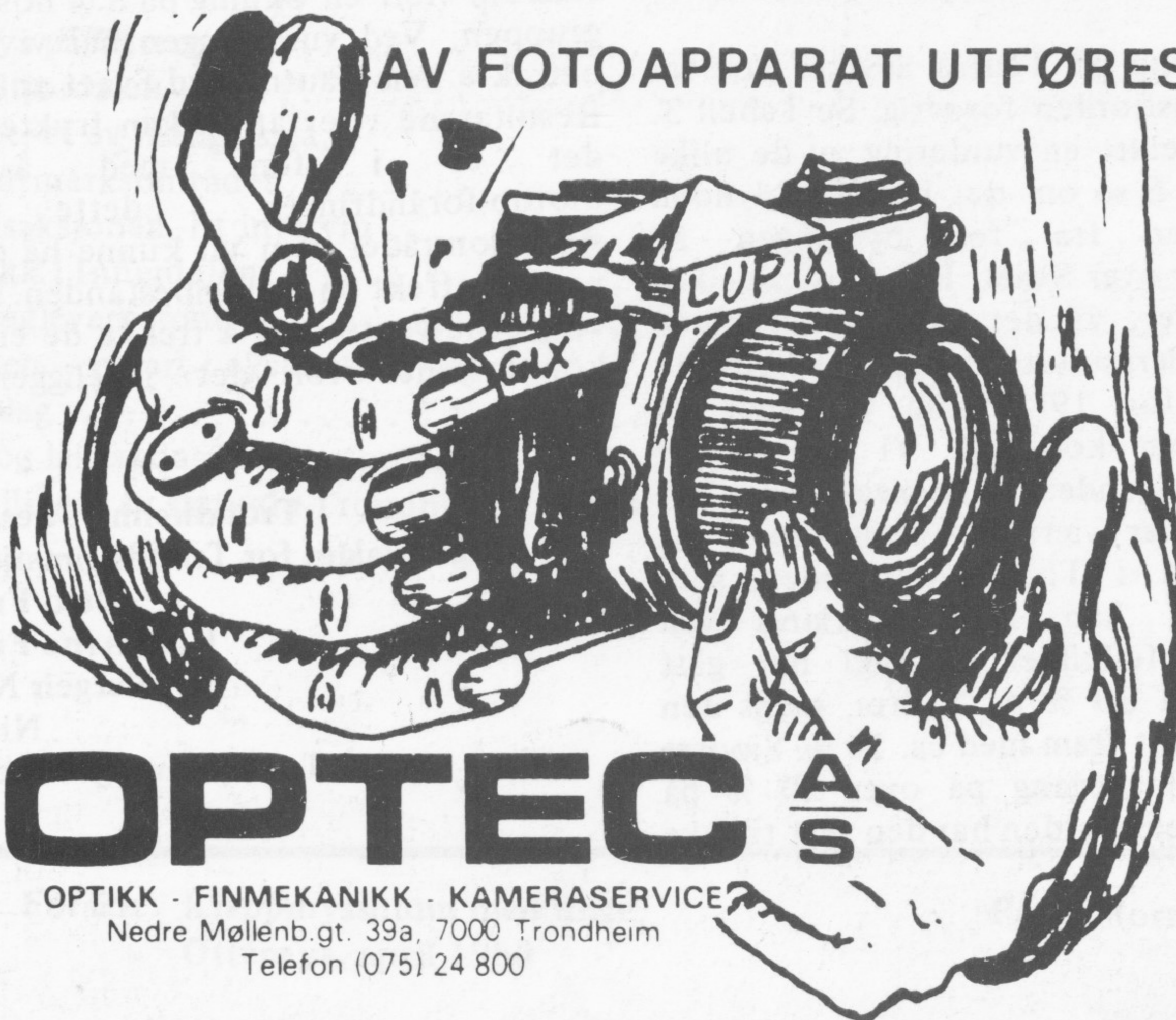
Manuskripter til TRØNDESK NATUR SUPPLEMENT sendes til TRØNDESK NATUR, postboks 1719, Rosenborg, 7001 Trondheim.

Postgiro: 3 60 19 52

Redaktør: Torgeir Nygård

REPARASJON, KONTROLL OG JUSTERING

AV FOTOAPPARAT UTFØRES

OPTEC ^A/_S

OPTIKK - FINMEKANIKK - KAMERASERVICE

Nedre Møllenb.gt. 39a, 7000 Trondheim

Telefon (075) 24 800